

OLAV

Samtale om “Felleserklæring om rettferdiggjørelsen”, s. 4
“Sammen bekjenner vi. . . “

Ola Tjørhom, s. 8
Om Aage Haukens bok “Om det katolske”

Om Ørnulf Ranheimsæters essaysamling, s. 10
“Stor begivenhet i norsk kulturliv...”

Tove Bull, s. 18
Bør blasfemi straffast?

Olav Müller ssc, s. 20
Norske avisers barnetro

Ole Martin Holte ofm, s. 22
“Lasaron, se å komme deg hjem!”

Magnus Røger, s. 24
Utmerket bok om bemerkelsesverdig skikkelse

ST. OLAV

Historien - ingen enkel historie

Gjorde pave *Pius XII*, med det borgerlige navn *Eugenio Pacelli*, nok for å redde jødiske liv under annen verdenskrig, eller var han skyldig i alvorlige unnlattelsessynder? Var han taus der han burde talt, og for vag når han endelig talte? Og huset han selv anti-jødiske følelser? En fersk bok av *John Cornwell* (mannen bak en noe tvilsom bestselger, *Thief in the night*, om pave *Johannes Paul Is* død) gjentar velkjente anklager og føyer nye til. Norsk presse, med *Aftenposten* i spissen, har slukt boken, eller snarere byråenes meldinger, heller rått, lite forstyrret av relevante motforestillinger og historisk innsikt, med Vårt Lands velinformerte *Bjarte Botnen* som et ikke uventet unntak.

Bokens tittel er en hardtslående påstand: *Hitler's Pope: the secret history of Pius XII*. Rammer den? "Mange jøder verden over skylder hans innsats at de overlevde krigen - da han døde for fem år siden ga fremstående jøder uttrykk for hva de skyldte ham som venn og beskytter under naziveldet i Europa," fastslår *St. Olav* i 1963 i forbindelse med *Rolf Hochhuths* omstridte skuespill *Der Stellvertreter*, som fremstilte *Pius XII* som en iskald diplomat, følelseskaldt likegyldig overfor jødernes skjebne. Jødisk takknemlighet overfor *Pius XII* er godt dokumentert. Ved hans død i 1958 roste jødiske aviser verden over hans innsats for jødene og fredens sak. "Stillet overfor nazismens, fascismens og kommunismens uhyrlige grusomheter tok han gjentatte ganger til orde for humanitet og medfølelse," skrev *Jewish Chronicle* i London. Tok alle disse takknemlige menneskene feil?

Myter og rykter er, i likhet med fordommer, vanskelige å utrydde. "Mange har imøtegått *Hochhuths* beskyldninger, men meget tyder på at hans bilde av *Pius XII* vil bli stående," sukket kirkehistorikeren *Bernt Eidsvig* i *St. Olav* i fjor (nr. 4). "*Hochhuths* teser om *Pius*' skyld er besnærende," skriver han videre, for "kristendommen har en antijudaistisk tradisjon", og tesen om "en presumptivt velinformert pave som synes passiv når millioner jøder sendes til gasskamrene", er blitt "overtatt helt eller delvis av mange seriøse skribenter".

Den jødiske teologen og nytestament-eksperten *Pinchas Lapide* er blant dem som har imøtegått *Hochhuths* teser; han tør være et sannhetsvitne også mot *Cromwells* anklager. I boken *The Last Three Popes* (1967) tegner *Lapide* et portrett av *Pius XII* som ikke bare har lite til felles med *Hochhuths*, det er av en annen person. *Lapide* hevder med ettertrykk at pavens valg stod mellom "sterke ord", som ville ført til intensivering av overgrepene mot jødene, og "kloke handlinger". Det var vanlig nazi-taktikk å møte protester med å straffe dem det ble protestert på vegne av - cf. bl.a. deportasjonen av Nederlands jøder, blant dem også dømte jøder som karmelittnonnen *Edith Stein*, etter de nederlandske biskopenes skarpe protest i 1942 mot de begynnende jødeforfølgelsene i landet. 79 prosent av Nederlands jøder overlevde ikke krigen. I nabolandet Belgia, der biskopene satset på offentlig taushet kombinert med tilbud om skjulested og finansiell og annen

hjelp, overlevde 73 prosent av jødene. Tragedien i Nederland fikk stor innflytelse på *Pius*' videre politikk.

Dette dilemmaet "må ha vært en lidelse for ham, for uansett hvilken vei han valgte, var forferdelige følger ikke til å unngå," skriver *Lapide*. Som mener å kunne dokumentere at den katolske kirke under *Pius* reddet 860.000 jøder. Om bare det halve skulle være korrekt, er det anseelig. Han demterer også den ofte kolporterte "bilde" av *Pius* som passiv tilskuer da deportasjonene av Romas jøder begynte høsten 1943. Vatikanet ga overrabbineren tilsagn om den hjelp han måtte trenge da SS-sjefen forlangte 50 kg. gull for ikke å ta gisler, og av Romas ca. 9600 jøder, ble "85% reddet av prester, munk, nonner og katolske legfolk", skriver *Lapide*. Han siterer overrabbiner *Israel Zolli* (som etter krigen konverterte til den katolske kirke og antok pavens døpenavn, *Eugenio*): "Den hellige *Far* sendte en rundskrivelse til biskopene, hvor han forordnet at klausuren i klostre og konventer ble opphevet, slik at de kunne bli skjulesteder for jøder." Det hører med at *von Weizsäcker*, Tysklands Vatikan-ambassadør i 1943-44, har gjort det klart at det var han som, i en melding til Berlin, "plantet" løggen om paven som tilskuer mens jødene ble ført bort "rett under hans vinduer" - en dekkoperasjon for å berolige Berlin og gi paven mer handlefrihet. Vatikandokumenter bekrefter saksforholdet. Men altå? Hva ville hendt om paven selv hadde meldt seg på perrongen der jødene ble lastet inn? Ville han reddet flere, eller selv blitt martyr? Ubesvarte spørsmål det ikke er lett å bli kvitt.

Pius gjorde "så godt han kunne etter sin beste forstand og samvittighet", er *Lapides*' dom. Dermed ikke sagt at han gjorde nok eller foretok de riktige vurderinger. Den profetiske vrede lå ikke for denne fromme mannen som allerede som ganske ung var klar over at det var prest han ville bli, og som gikk rett fra preste-seminaret til det pavelige diplomati. Forsiktig avveining og stille diplomati passet hans stil og temperament; Den hellige stol burde stå over partene, lot til å være hans syn.

De som mener paven ikke gjorde nok for å hjelpe jødene, bør kanskje spørre: Hva gjorde andre? Statsdokumenter som nylig ble frigitt i England, viser at man allerede i 1941 visste om det pågående folkemordet på jødene, men man holdt det hemmelig - bl.a. for ikke å signalisere at man hadde knekket tyskernes kode. Man visste om Auschwitz; noen bomber mot jernbanelinjene dit kunne spart tusener av liv.

Pius XII kom altså ikke med noen eksplisitt fordømmelse av nazismen under krigen. I den grad han kom med offentlige advarsler og fordømmelser, holdt han seg til generelle, mer forsiktede og fromme vendinger. I sitt julebudskap 1941 oppfordret han alle mennesker av god vilje til å vende tilbake til Gud, det skyldte vi de døde og dem som krigen hadde rammet, blant dem "de tusener av uskyldige mennesker som er blitt drept eller dømt til langsom utryddelse, noen ganger bare på grunn av rase eller avstamning". Samtiden oppfattet ham ikke som så umælende som ettertiden. "Nå har paven klart stilt seg opp mot Hitler," skrev *The New Times* julen 1941. Mussolini og den tyske ambassadøren,

Ribbentrop, på sin side hisset seg opp: Budskapet var et brudd på den nøytralitet Vatikanet hittil hadde fulgt. Og julen 1942 raste Gestapo: Pius' julebudskap var "fra ende til annen et angrep" på alt nazismen stod for.

Anklagene om at Pius var taus og passiv, holder ikke. Men det løser ikke spørsmålet om han burde vært mer høyrøstet, og om en hevet stemme hadde ført frem, det vil si reddet flere jødiske liv. Svaret vil vi aldri få. Og bak i hodet nager spørsmålet: Hvordan ville det gått om f. eks. alle Europas kristne i tide hadde forstått og tordnet mot nazismen og dens vesen, med paven og andre kirkeledere i spissen? Det spørsmålet tangerer den utbredte anti-semittismen i datidens Europa, men leder også rett inn i Cornwells bok.

Owen Chadwick, den fremste engelske ekspert på den aktuelle del av kirkehistorien, er ikke utelukkende negativ til Cornwells bok, i motsetning til en tyske jesuittpater *Peter Gumpel*, som anklager Cornwell for "moralisk lynsjing" og "karaktermord" på en "nobel og hellig mann". Gumpel står sentralt i arbeidet for saligkåring av Pius XII. Det portrett Cornwell tegner av Pius, interesserer, skriver i *The Tablet* (23/9-99): En from mann, et lyst hode, en "well-served leader", men likevel absolutt uverdigg sitt høye embede. Av to grunner: "ynkelig svakhet" inntil handlingslammelse i pressede situasjoner på den ene side, og "karaktersvikt" som ser det som det høyeste gode å styrke makten til den institusjon han tjener. "Boken er følgelig ikke bare enda en konvensjonell tirade om taushet under Holocaust. Den er en alvorlig studie av en meget kompleks personlighet som kastes hit og dit under en serie tragiske kriser som Europa aldri har sett maken til," skriver Chadwick. Trivielle opplysninger og detaljer avslører dessuten "en slik fjernhet at leseren undres om Pacelli befant seg i denne verden eller den neste". Og en slik personlighet skulle forholde seg til et system der forbyrteriske bøller hadde makten.

Cornwells boken bygger imidlertid på en alvorlig historisk feilslutning: den tro at "det fantes makt som kunne vært brukt (-) Pavedømmets største problem tør ha med det historiske å gjøre, dets språkbruk og seremoniell," skriver Chadwick. "Pacelli ble kronet til pave med ordene 'fyrster og kongers far, verdens hersker' (-) Hvem trodde det? Trodde han det selv? Den som trodde på det, måtte uvegerlig også tro at pavens status gjorde at han kunne beordre Hitler til å la være å gjøre det og det, og overtale den britiske regjering til ikke å bombe Dresden. Og siden han ikke gjorde dette, var han ikke bare svak, men moralsk svak og derfor skyldig." Cornwell overvurderer sterkt den makt pave Pius hadde, også i kirkelig sammenheng. Boken har i det hele mange svakheter, og Cornwells argumentasjon for tesen om at Pius var anti-semitt og den perfekte pave for Hitlers "unevnelige plan", hører til det absolutt svakeste i boken, understreker Chadwick.

Cornwells bok og særlig mediernes behandling av den, bidrar til å styrke, ytterligere, feiloppfatninger og fordommer hos et bredt publikum med lite av innsikt og historisk viten. Det vanskeliggjør oppklaringsarbeidet omkring Pius XII. Og det arbeidet må fortsette, for, som London-baserte *Catholic Herald* skrev i anledning

Cornwells bok: "Her gjenstår adskillig arbeid både utenfor og innenfor kirken". - "Sannheten om Pius XII er utvilsomt vanskelig å fremstille," skrev *Gunnel Vallquist* i St. Olav i forbindelse med Hochhuth-debatten; også hun omtaler ham som et meget sammensatt menneske. Vatikanet har gjort bindsterk dokumentasjon fra krigens tid tilgjengelig bl.a for å kaste lys over Pius, men det finnes fremdeles materiale i stengte arkiver. "De stengte arkiver forhindrer," påpekte Bernt Eidsvig i St. Olav i 1998, "at Pius XII ytes rettferdighet; han dømmes på usikre indisier og spekulasjoner". Så også i Cornwells nye bok, angivelig innsyn i arkivene til tross. En omstridt pave fortjener bedre.

*

Så noe annet. Eller er det det? I et brev til redaksjonen tar *Trond Ali Lindstad*, lege og muslim, opp artikkelen "Korsfarerne" i St. Olav nr. 9. Han kaller den "en idealisert artikkel om de kristne korsfarerne som bega seg til det hellige land med Jerusalem for, men våpen i hånd, å 'befri' det fra muslimene. Resultatet ble hat, krig og blodbad." Lindstad vedlegger et bidrag fra ham selv om "hva som skjedde da korsfarerne inntok Jerusalem, til påminning." En artikkel St. Olav gjerne bringer videre (se s. 27). Skjønt gjerne? Artikkelen er vond lesning. Krigens innside er alltid vond, forsidenes vaiende faner til tross. Og av krigens historier er de uskyldige ofrenes den vondeste.

Et par ord til Lindstad karakteristikk: "en idealisert artikkel". Det er vel snarere en slags øyenvitne-beretning, et endimensjonalt tidsbilde tegnet av en av de involverte parter. Fortiden må få lov til å fremtre på egne premisser, hvor feilaktige disse enn kan te seg for vårt tilbakesyn; bare slik kan vi ha håp om å trenge inn i historien og skaffe oss et grunnlag for å forstå den. Moralsk vurdering og dom må bygge på denne primære innsikt i historiens historier. Man kan beklage historien, men ikke utslette den. I tilfellet "Korsfarerne" overlot St.Olav vurdering og dom til leserne.

Lindstad skriver i sitt brev at "kanskje er hendelsene rundt korstogene blant de ting et Vatikan-dokument beklager, da det bl.a. 'erkjenner den tidligere urett mot muslimene som må bebreides Vesten, med sin kristne utdannelse". Han avslutter med "vennlig hilsen (og ønsker om dialog)", noe vi gjerne er med på. St. Olav er, som våre lesere vil vite, men det tåler å understrekes, et blad med åpne spalter - ikke bare for katolikker.

Når noen ser lyset, blir det lett mørkt for mange rundt dem, sa *Peter Normann Waage* i et radioprogram i sommer; det dreide seg om totalitære ideologier og tilsvarende mentalitet. Ordene har sørgelig relevans for store deler av kirkehistorien. Først med *Det annet Vatikankonsil* (1962-65) ble religionsfrihet, samvittighetsfrihet og toleranse ankerpunkter i offisiell katolsk holdning til annerledes troende og "verden". Dialog er blitt redskapet - dialog der man ikke er ute etter å vinne eller overtale, men etter å forstå den andre bedre og selv bli forstått, for sammen å øke det godes vekst i verden.

Ikke korstog og sverd, altså, men dialog og håndtrykk. UKJ

Om katekese: lett å få barn i tale
"Det er lett å få barn i tale når vi selv er åpne for mysteriet," sier Unni Léfebure i et intervju med menighetsbladet for St. Svithun menighet i Stavanger: hun og hennes mann Yves har åtte barn. Hun har mange års erfaring med katekesen for barn i menigheten, de to siste årene som kateketisk koordinator. Nå flytter hun til Kongo der ektemannen arbeider i oljeindustrien.

"Det er i hjemmene den viktigste opplæringen foregår," sier Unni Léfebure til intervjuer, Kari Berle. Undervisningen i menigheten skal bekrefte det barna får hjemme. Selv har Unni Léfebure daglige bønnestunder med sine fem yngste barn hver kveld, og hun har vanligvis tre faste bøtner samt bøtner til en helgen og verneengelen. De ber alltid for paven, Kirken, prestene og familien. I tillegg ber de litt hver for seg. Før de går til ro, tenker de

over hvordan dagen har vært, takker for det gode som har skjedd og tenker over ting de kunne gjort bedre.

"Vi voksne har de siste tjue årene lagt liten vekt på å lære barna om bønn og fromhetsliv. Opplæringen nå skal gi barna katolsk identitet slik at de vet hvem de er. Det er viktig å gi dem redskaper til å forstå og kunne skille mellom rett og galt," sier Unni Léfebure.

Den 31. oktober, på selve reformasjonsdagen, blir den luthersk-katolske "Felleserklæring om rettferdiggjørelseslæren" undertegnet. Endelig, vil mange si! Erklæringen, som har vært omtalt her i bladet en rekke ganger, ble fremlagt i 1995, men veien frem til godkjennelse har vært noe krungete.

Nå er imidlertid enighet oppnådd om det som splittet oss ved reformasjonen. God grunn til stor glede! God grunn også til en samtale med biskop Gerhard Schwenzer, som i en årrekke har stått sentralt i den luthersk-katolske dialog her hjemme.

Men først en anelse historikk. Det annet Vatikankonsil (1962-65) gjorde økumenikk - arbeid for kirkelig enhet på tvers av konfesjonene - til et legitimt katolsk anliggende. Og konsilet var knapt over før den katolske kirke engasjerte seg i samtaler med de lutherske kirker. En internasjonal teologkommisjon ble nedsatt, og allerede i 1972 så den første fellesuttalelse dagens lys: "Evangeliet og kirken". Så fulgte en uttalelse om "Kirken og rettferdiggjørelsen", et spørsmål man også har arbeidet med i vår hjemlige katolsk-lutherske samtalegruppe.

I 1995 ble resultatet fra alle disse års arbeid samlet og lagt frem i fellesskap av Det Lutherske Verdensforbund og Det pavelige råd for fremme av kristen enhet, og denne "Felleserklæring om rettferdiggjørelsen" (heretter omtalt som FE) ble sendt ut på høring.

- Våren 1998 hadde St. Olav to artikler om FE, sett med henholdsvis katolske og lutherske øyne. Og begge konkluderte med at undertegnelse av erklæringen var like om hjørnet. Men i juni i fjor kom det innvendinger fra katolsk side - mot et dokument man selv hadde vært med å utarbeide. Det ble mumlet om "arbeidssuhell". Hva var det egentlig som skjedde, biskop Schwenzer?

- I juni i fjor - den 16. juni for å være helt nøyaktig - ble det kjent at Det

Lutherske Verdensforbund aksepterte FE, til tross for adskillig motstand fra flere hold, bl.a. gjorde 140 tyske professorer felles sak mot erklæringen. Den 25. juni kom Det pavelige råd for fremme av kristen enhet - den annen part i denne interkonfesjonelle dialogen - med sitt svar, et svar i to deler: en erklæring og en "clarification", som det heter i den engelske teksten, altså en klargjøring.

- Erklæringen viser til de mange "konvergenspunkter" mellom luthersk og katolsk trosforståelse og fastslår at FE "med rette hevder konsens om grunnleggende sannheter i læren om rettferdiggjørelsen". Under punktet klargjøring heter det at det fremdeles er en del spørsmål som trenger ytterligere presisering, nemlig følgende: Punkt 1: forståelsen av uttrykket "simul justus et peccator", altså mennesket som samtidig rettferdig og synder, et sentralt anliggende for luthersk teologi; punkt 2: rettferdiggjørelseslæren som eneste kriterium for kristentroen eller som ett ufravikelig kriterium blant flere. For katolsk tanke er det nemlig et problem om det gjøres til det eneste kriterium. Og punkt 3: menneskets medvirken i Guds frelsesplan.

- Her trengtes altså mer jobbing med problemene. I juni i år ble et nytt felles dokument lagt frem: en offisiell er-

klæring som presiserer FEs hovedanliggende: å fastslå grunnleggende konsens om rettferdiggjørelseslæren, samt peke på at det felles teologiske ståsted man har nådd, gjør at reformasjonstidens gjensidige fordømmelser ikke lenger rammer den annen part. I parentes bemerket. Allerede under reformasjonen snakket man langt på vei forbi hverandre. Og det har vi fortsatt med opp gjennom århundrene, med forsterkende effekt etterhvert som sentrale begreper fikk forskjellig innhold på katolsk og luthersk mark.

- Og FEs ord om konsens betyr virkelig konsens, altså enighet, uten om og men?

- Så absolutt. Ellers i økumenisk sammenheng opererer man ofte med begrepet konvergens, det vil si at synspunktene nærmer seg hverandre. Men i FE heter det stadig "i fellesskap bekjenner vi" - altså konsens, ikke konvergens. Og FEs mange presiseringer av typen "når katolikken sier eller understreker det og det og det, står det ikke i motsetning til luthersk lære som uttrykker seg slik og slik og slik", understreker at her er det virkelig enighet. - Også konsens kan uttrykkes på forskjellig vis - og katolikker og protestanter står her i forskjellig tradisjon.

- Undertegnelsen av FE er blitt kalt - det var visst Den norske kirkes biskop Stålsett som sa det - den største økumeniske begivenhet i vårt århundre. En kommentar til det?

- Jo, det kan man trygt kalle det. Den representerer virkelig et gjennombrudd i den økumeniske dialog. Inntil FE kunne vi, katolikker og protestanter hver på vår kant, ikke se at motparten faktisk var enig med oss i noe så grunnleggende som synet på rettferdiggjørelsen - og som har splittet oss i 450 år og vel så det.

- Altså intet grunnlag lenger for å pleie gamle - til dels kanskje nesten

PAVEN: stadig underveis

Den 19. september var pave Johannes Paul i Maribor i Slovenia; i oktober drar han til Georgia, hans andre besøk i et hovedsakelig muslimsk land - det første var ferden til Romania i mai i år. Den 5.-8. november står India for tur hvor han presenterer sin oppsummering av fjorårets Asia-synode og sine anbefalinger for kirken i Asia i det nye årtusen. Den 21. november drar han til Assisi for den høytidelige gjenåpningen av

den hellige Frans' basilika, som fikk store skader ved jordskjelvet i fjor.

I sitt apostoliske brev fra 1994 om jubelåret 2000 ga paven uttrykk for sitt ønske om å besøke de viktigste stedene i gudsfolkets historie i den gamle paks tid. Første "skritt" er en planlagt tur til Irak 2.-5. desember; om den lar seg realisere, er en annen sak. Både USA og Storbritannias utenriksdepartement her bedt paven revurdere sine reisepåplaner. Man frykter at Saddam Hussein vil utnytte et evt. pavebesøk til

egen fordel: Paven er, som kjent, motstander av den åtte år lange økonomiske boikotten av Irak. Et evt. pavebesøk avhenger langt på vei av om det amerikanske og britiske luftvåpen, som nærmest kontrollerer luftrommet over Irak, vil tillate slik pavelig flytrafikk. Nylig bekreftet den pavelige nuntius i Israel at paven vil besøke landet i mars 2000, men det er fremdeles mange skjær i sjøen.

CATHOLIC HERALD/RM

«Sammen bekjenner vi...»

5

kjære? - fordommer om henholdsvis lutheranere og katolikker, eller operere med skjemaer som nådekristne og gjerningskristne.

- Fordommer er alltid noe negativt, og dem må man kvitte seg med - det det gjelder, er å nå frem til sakens kjerne. Og nettopp det gjør man i det nevnte "Tillegg" til FE - her forklares faktisk tingene på bedre måte enn i erklæringen selv

- Tålmodig teologisk arbeid, som for utenforstående kan te seg som heller pedantisk flisespikkeri, gir altså uttelling?

- Så absolutt. Og la meg i den forbindelse si litt om økumeniske samtaler generelt. Der jobber man sammen i årevis, man ser hvordan den annen interpreterer, man blir kjent med den andres vokabular, uttrykksmåte. Og, ikke minst, man blir sikre på hverandre. Tilliten vokser, man forstår den andre, forstår den andres ønsker og fundament. Alt dette ser og opplever ikke de som kun får presentert resultatene av samtalerne - og det fører ofte til negative reaksjoner på selve resultatene, f.eks. de mange negative reaksjoner på det katolske svaret fra 1998, som vi nettopp snakket om: Man skjønnte ikke dynamikken i saken.

- Interessant at du sier det, for det viser, på en måte, at det ikke er så grunnleggende forskjell på såkalt grasrot-økumenikk og den lærde teologiske debatt, som man lett vil tro. I begge tilfeller dreier det seg tydeligvis om å være sammen med, lytte til, snakke med den annen part, for å se, høre, lære av hverandre, la seg inspirere av hverandre,

- På mange måter er det nok slik. Samtidig har den økumeniske dialog til oppgave å mynte ut den felles innsikt på en måte så folk blir klar over hva det egentlig dreier seg om. Og her står den kristne forkynnelse, luthersk som katolsk, overfor store utfordringer - ikke

"Sammen bekjenner vi: Ene og alene av nåde og ved troen på Kristi frelsesverk og ikke på grunn av noen fortjeneste i oss selv blir vi godtatt av Gud og mottar Den Hellige Ånd som fornyer hjertene, kaller og setter oss i stand til å gjøre gode gjerninger." (FE 15)

bare i forhold til en uforstående verden, men langt på vei også i forhold til sine egne. For å ta vårt emne, rettferdiggjørelsen. Det er ikke lett å formidle noe om rettferdiggjørelse og frelse i en verden som kjenner eller vedkjenner seg alle andre forklaringsmekanismer enn synd. Frelsen - og det er jo det rettferdiggjørelsen dreier seg om - interesserer liksom ikke, for hva skal man frelses fra når syndsbevisstheten er borte?

- Vi når langt på vei ikke frem med vårt anliggende overfor verden. Og dessverre spiller dette veldig viktige anliggendet - frelsen, rettferdiggjørelsen - ofte ingen stor rolle for mange kristne heller. Her står vi teologer og forkynnere overfor en enorm utfordring. I den sammenheng er det viktig å påpeke og vise til - på grasrotplanet, som du nettopp nevnte - de objektive ting i vår trosbekjennelse. Og det er viktig å motivere mennesker til å orientere seg om hverandres tro, viktig at et gjennombrudd som FE - og det er et stort gjennombrudd - når frem til folk og synker inn. Også her har forkynnelsen en stor oppgave.

- Sist jeg intervjuet deg om rettferdiggjørelsen og FE var i 1995, og da kom vi inn på at begrepet rettferdiggjørelse ikke står så sentralt for katolsk som for luthersk tankegang. Luther selv sa at det var den trosartikkel kirken stod eller falt med. Innebærer det at luther-

anerne gjennom FE på en måte har våget eller "gitt" mer enn katolikken? Eller er det en gal måte å se tingene på?

- Det er er nok galt, ja. La meg si det slik: Vi har begge, altså katolikker og protestanter, forstått vår felles arv bedre. Ingen av partene har "gitt" noe - vi har begge snarere fått dypere erkjennelse av den felles arv.

- Det sentrale Luther-ord om mennesket som "samtidig rettferdig og synd" er ikke så lett å gripe for katolsk tanke. Den lutherske teologen Jüngel sammenligner i en fersk bok om rettferdiggjørelsen med et sykt menneske som er i ferd med å friskne til grunnet legens behandling - den syke er seg sin sykdom bevisst, men føler seg også klart på bedringens vei, og ifølge den behandelende lege er vedkommende faktisk leget. På lignende måte er mennesket samtidig "justus et peccator". En nyttig forklaringsmodell?

- Jo, det er så absolutt håp for "pasienten" mennesket. Gjennom dåpen har vi fått del i Jesu frelsesverk, vi har fått del i det nye liv, er blitt et annet menneske - Evangeliet minner oss stadig om at det gamle er forbi, at alt er fornyet. Det betyr ikke at vi er blitt feilfrie - ingen er feilfrie, heller ikke helgenene, bare for å minne om det! - og vi må fortsatt stadig be om tilgivelse. Men selv om vi er syndere, bærer vi Kristus i oss.

- Å formidle dette grunnleggende håp til verden, er, som jeg nevnte, den store utfordringen. Med FE står vi, katolske og lutherske kristne, nå nærmere sammen om denne formidlingen. Det er også en grunn til håp.

- Da det før omtalte "tillegget" ble fremlagt i juni i år, og veien var klar for katolsk undertegnelse av FE, sa kardinal Cassidy fra Rådet for fremme av kristen enhet at det erklærte mål for de internasjonale teologsamtaler er fullt kirkefelleskap, og at FE er en vik-

USA: islamsk geistlig ved katolsk universitet

Ved USAs eldste katolske universitet, jesuitenes Georgetown University nær Washington D.C., har - for første gang i historien - en muslimsk geistlig fått ansettelse. Yahya Hendi skal lede muslimske bønner og seremonier, være rådgiver for de islamske studentene og ellers fungere som ekspert på islamske spørsmål ved det kjente universitetet.

CHRIST IN DER GEGENWART

AUSTRALIA: flere rettigheter for kvinner i kirken

Katolske kvinner i Australia krever flere "kristne rettigheter" i kirken. Det viser en spørreundersøkelse som de australske biskopene satte i gang for tre år siden. Mer enn halvparten av de spurte er utilfreds med sin rolle som kvinne i den lokale menighet. Å åpne for kvinnelige diakoner vil være et viktig skritt i riktig retning.

CHRIST IN DER GEGENWART

Gud er "både far og mor"

Gud transcenderer både moderskapet og farskapet, påpekte pave Johannes Paul II nylig i en preken i Peterskirken - han preket over lignelsen om den fortapte sønn. "Den barmhjertige far som omfavner den fortapte sønn, er det definitive ikon, bilde, av Gud åpenbart i Kristus," påpekte paven. "Det er Gud Fader som rekker sine armer ut i vel-

6

tig milesten på veien. Er det langt igjen til målet? Og hva med paveembedet som for mange lutheranere er den store bøygen, noe pave Johannes Paul selv er klar over - for en tid siden oppfordret han jo nettopp andre kristne til å hjelpe ham med å definere Peters-embedet for en ny tid. . .

- Mange regner med - håper på - at nattverdfellesskapet nå er nådd, men det problemet løses ikke av FE, selv om erklæringen er et viktig og nødvendig skritt på veien mot fullt fellesskap. FE sier også selv at viktige spørsmål gjenstår i den økumeniske samtale mellom lutheranere og katolikker, og da særlig spørsmål om ekklesiologien, om kirkeforståelsen. Hva er kirken? For katolsk tanke er det spørsmålet vesentlig når det gjelder nattverd- og kirkefellesskap.

- Og her kommer også kirkens embede inn i bildet, også paven. Vi feirer nattverden "i enhet med vår far, paven," heter det i katolsk nattverdsliurgi. Denne enheten må være der i en eller annen form før lutheranere og katolikker kan samles om alterbordet.

- Enhet settes i kirkelig sammenheng ofte lik enighet. . .

- og ikke helt uten grunn. Enhet i økumenisk sammenheng krever en grunnleggende enighet om vesentlige ting, slik den viser seg i FE og tidligere økumeniske erklæringer. Men når det er sagt, må det også understrekes at enhet ikke krever enighet om ett og alt, om mindre viktige anliggender og detaljer - og det betyr heller ikke uniformitet, for den saks skyld. De ytre ting kan variere. Den enhetens kirke vi tror og håper på, vet vi ennå ikke hvordan vil bli, men det vi vet er at den vil, ja, at den *må* være pluriform, ha mange former og favne om et mangfold av teologier og tradisjoner, understreker biskop Gerhard Schwenzer.

Unødvendig altså å spørre om Oslos katolske biskop er optimist på vegne av vår felleskirkelige fremtid! UKJ ●

Høstens bispesynode:

Europa trenger Kristi håp

I 1994 møttes Afrikas katolske biskoper til "særsynode" i Roma, i 1997 biskopene fra det amerikanske kontinent, i fjor biskopene fra Asia og Oceania. I år er det Europas tur. Når dette leses, er den andre særsynode om Europa (den første var i 1991, to år etter Berlin-murens fall) over (28. oktober er siste dag), i skrivende stund er den såvidt begynt. Disse kontinentalsynodene inngår i pave Johannes Paul IIs plan for kirkens forberedelse til det nye årtusen. Det gjelder å stå best mulig rustet overfor fremtiden. Emnet for Europa-synoden gjenspeiler en dobbelt utfordring: "Den levende Jesus Kristus i sin kirke - et håp for verden." Hjelpeskjop William Kenney av Stockholm representerer Den nordiske bispekonferansen ved synoden.

Et 90-siders arbeidsdokument, laget på grunnlag av bl.a. biskopenes svar på spørreskjemaer fra synodeledelsen, utgjør grunnlaget for synodens overveielser. I flere land har biskopene lagt seg i selen for å få så brede lag av legfolket som mulig med på forberedelsesarbeidet; her hjemme har Norges Katolske Kvinneforbund, i sitt nyhetsblad, etterlyst konsultasjon med legfolket.

Arbeidsdokumentet har tre deler: første del tar for seg "tidens tegn" og utviklingen i Europa i de siste ti år - stikkord her er "økende kulturell og religiøs pluralisme", "økende diskrepans mellom fremskritt og åndelige verdier", "solidaritetskrise" samt indifferanse, relativisme og agnostisisme. Andre del fokuserer på Jesu nærvær i kirken; tredje del taler om "Jesus Kristus, Europas håp", og sier at synoden akter å erklære at "Jesu Kristi kors er Europas håp".

Apropos Europasynoden:

Ønsker medbestemmelse for ordenskvinner

Ordenskvinner bør få være med på verdenskirkens bispesynoder som likeberettigede deltakere, og de bør ha direkte medbestemmelsesrett i spørsmål som angår kirkens liv. Det mener Rita Burley, som tidligere i år ble valgt til president for Det internasjonale forbund av kvinnelige ordensledere.

Mange ordenssøstre stiller med teologisk og annen akademisk utdanning, og både deres kvalifikasjoner og betydning tilsier at man ikke lenger nøyer seg med den innøvde praksis, nemlig at ordenskvinner kun innbys som observatører ved bispesynodene, sier sr. Rita. Hun understreker at ordenskvinner har viktige bidrag å komme med: De stiller med den "kreative troskap" som ligger i hvert enkelt ordenssamfunns egenart, og de bør også bringe med "helbredende krefter av åndelig art", som kan komme godt med når det gjelder sosiale, kulturelle og politiske spørsmål. Ordener er noe annet enn "NGO-er som tilfeldigvis også driver med å be", sier sr. Rita, med referanse til den observatørstatus de mange "Non-Governmental Organizations" har ved FN.

Når det gjelder utdanning, stiller sr. Rita selv ganske sterkt. Hun har doktorgrad i kjemi og avsluttende studier i spesialpedagogikk. Hun er generalpiorinne for en spansk orden grunnlagt for 120 år siden, og i tillegg har hun nå også ansvar for å ivareta interessene til de ca. en halv million ordenskvinner i den katolske kirke.

KNA

signelse og barmhjertighet, og som alltid bier på sine barn og aldri tvinger dem. Hans armer holder oss oppe, de gir oss styrke samtidig som de gir oss omsorg og trøst - og kjærtegn oss. De er både en fars og en mors hender, samtidig. Lignelsens barmhjertige far inneholder alle farskapets og moderskapets karakteristiske trekk og transcenderer dem."

Den 10. september 1978 sa pave Johan Paul I at Gud "er far, men han er mer mor". Og allerede som ung mann på 21 år skrev den senere pave Johannes XXIII i sin dagbok at "med en kjærlig mors hengivenhet gir Gud meg alt jeg trenger. . . Hans omsorg for meg er utrettelig, dag og natt, den overgår en mors omsorg for sitt barn."

THE TABLET

Luthers skrifter i fransk nytgave
En ny fransk utgave av Luthers skrifter foreligger nå. Delvis dreier det seg om tekster som for første gang blir tilgjengelige i fransk oversettelse. Utgaven omfatter 43 av reformatorens skrifter fra tiden 1515 til 1523. Luther-tekstene utgis i den berømte serien "La Pléiade", som også omfatter utgivelse av franske klassikere.

CHRIST IN DER GEGENWART

Aksept

7

«Den katolske Kirke gjør jo ingen ting for disse menneskene,» sukket en katolsk lege nylig i en privat samtale. «Disse menneskene» var de homofile.

Derfor var det gledelig å konstatere at våre trosfeller var rikelig representert ved åpningen av «Aksept»s nye hus 1. september i Rolf Strangers gamle villa i Oslo. Huset skal drives for Oslo Kommune av Kirkens Bymisjon, og tilby HIV-smittede av alle legninger og deres pårørende - som kjent kan selv barn i mors liv være HIV-positive - terapi og støtte.

Huset er ikke et «Hospice» for terminalt syke, men tilbyr opphold av en tre ukers varighet for 12-13 pasienter av gangen. Dessuten kan alle berørte komme og gå etter behov.

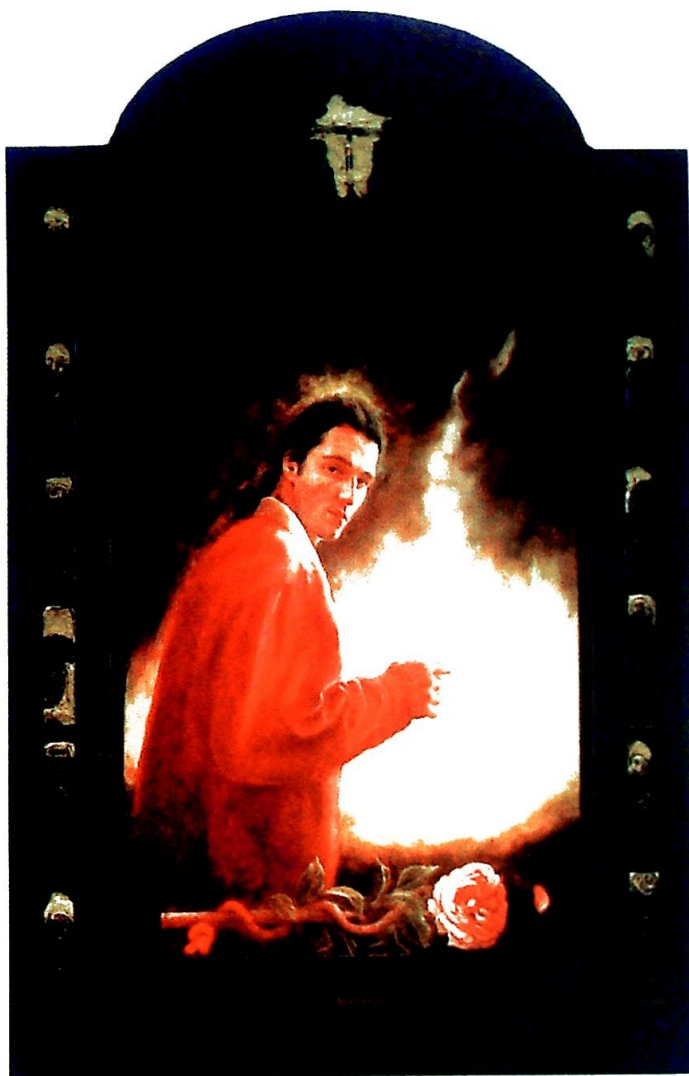
Av de 20 ansatte er Inger Åshild katolikk - Lisbeth var med å bygge opp «Aksept», men har sluttet for å ta seg av sine egne barn.

Maleren Dag Hol har skjenket et oljemaleri, med Den hellige Aloysius som motiv. De smittede har valgt seg Aloysius Gonzaga til vernehelgen, idet denne unge jesuitten pleiet de syke under en epidemi i Roma og døde ung. En tidligere versjon av portrettet henger i et hospice, «Maria Regina», i Stockholm, som tidligere var et katolsk hvilehjem.

Dag Hol var naturlig nok til stede under innvielsen av villaen. Daglig leder leste opp en hel liste over kunstnere som bare i løpet av de foregående to uker har skjenket verker til Aksept. Den begynte med Crix Dahl og endte med Frans Widerberg.

Fransiskaneren Bjarne Falkanger bruker mye av sin tid og sitt hjertelag til å besøke syke, og representerte kanskje også Fransiskushjelpen, sammen med Wenche Mohr fra Fransiskushjelpens pleietjeneste. Per Kristian Svendsen fra Statens Institutt for Folkehelse fotograferte ved innvielsen for sin publikasjon.

Farmasøyt Merete Claussen hilste fra Ullevål Sykehus' Apotek og overrakte et innrammet bilde av sykehusets eldste bygning hvor apoteket ligger, og en brosjyre om medisinerer som hun selv har laget, med kniplings-sløyfe om bunken.

Dessuten var tilfeldigvis interiørarkitekten en vennlig dame som har kontor vis-à-vis St. Olav Bokhandel, og som hilser muntert vennlig på alle kjente som går opp og ned Akersveien. Hun bidro til følelsen av «å være blant venner».

Undertegnede vet ikke hvorfor jeg ble invitert til åpningen. Kanskje er det fordi jeg for noen år siden leste forbønnene under en gudstjeneste i Uranienborg kirke på

«World AIDS Day» 1. desember. I alle fall setter jeg pris på å bli regnet med blant husets venner.

«Kirken gjør jo ingenting for disse menneskene.» Den gjør sikkert ikke nok. Men for meg var det en glede å se at vår ikke tallrike kirke var så godt representert blant dem som omfatter «Aksept» med sympati - og kanskje også empati.

Arne Fjeld o.p.

Øret mitt så dem!

“Jeg hadde mange yndlingsprogram, men først og fremst *Barnetimen*,” forteller forfatteren *Tor Åge Bringsverd* i en artikkel i “*Tidssignalet*”, bedriftsavis for NRK, om “verdens eldste radioprogram”: *Barnetimen* har nemlig fylt 60 år!

“Særlig var jeg hektet på hørespillene,” sier *Bringsverd*, “for de hadde så fantastisk

flotte bilder og farver. Jo, for de hadde nemlig det, og jeg så dem. Helt tydelig. Mitt øre så dem: *Mesterdetektiven Blomkvist*, *Stompa* og *Lille Lord Fountleroy*. Jeg kunne se de løp over vårt falmede tapet. Bedre og mer spennende bilder har hverken TV eller kino noen gang gitt meg.”

Munker og nonner - samarbeid eller konkurranse?

I klosterlivet har det over tid vært mer tale om samarbeid mellom kvinner og menn, enn om konkurranse, skriver forsker Else-Britt Nilsen o.p. (Katarinahjemmets priorinne) i en artikkel om “Pionerkvinner i klosterlivet” i tidsskriftet “Kirke og Kultur”.

8 Ola Tjørhom: Om Aage Haukens bok “Om det katolske”

“Et svært viktig bidrag på et felt som knapt kan sies å ha vært overbetont innenfor norsk teologi,” skriver *Ola Tjørhom*, for tiden forskningsprofessor ved *Institute for Ecumenical Research* i Strasbourg, om pater *Aage Haukens* bok *Om det katolske - tanker på terskelen til det tredje årtusen*. Haukens hovedanliggende er “å utmeisle det katolske som et grunnleggende teologisk anliggende som sier noe avgjørende om Gud og hans vilje med den verden han har skapt.”. Intet enkelt emne, men Hauken har “en egen evne til å fremstille kompliserte saker på en begripelig måte”, skriver vår anmelder, som ønsker boken en stor og bred leserkrets: da vil den “kunne få stor økumenisk betydning”.

Begrepet «katolisitet» har ofte lidd en temmelig ublid skjebne - ikke minst her til lands. Blant såkalte protestanter anvendes det ofte nærmest som et skjellsord. Men også på katolsk hold finnes det eksempler på en misvisende bruk, f.eks. når dette uttrykket blir knyttet så direkte og eksklusivt til den romersk-katolske kirkeinstusjon at det nærmest framstår som en konfesjonsbetegnelse.

Begge disse tilnæringsmåtene kommer til kort i forhold til katolisitetsbegrepets opprinnelige betydning. Her dreier det seg først og fremst om et fundamentalt kjennetegn på Jesu Kristi ene kirke slik den trer fram på tvers av tid såvel som rom i dens tjeneste i og for verden. Og dette kirkelige kjennetegnet får til syvende og sist sin forankring i den «katolske intensjon» som preger Guds frelsesplan - en plan som ikke bare sikter på at et visst antall sjeler skal bli frelst, men på at Guds skapning skal bli fullst.

En forståelse av katolisiteten langs slike linjer korresponderer godt med det syn som presenteres i pater Aage

Haukens siste bok. Han er riktignok også opptatt av katolisitetens mer juridiske sider - nemlig den kirkelige universalisme som bl.a. synliggjøres i og med Peters-embetet, og som i det store og det hele mangler på protestantisk hold. Men hans hovedanliggende er å utmeisle det katolske som et grunnleggende teologisk anliggende som sier noe avgjørende om Gud og hans vilje med den verden han har skapt.

I kjølvannet av dette beskriver pater Hauken begrepet katolsk som «økumenisk tale», «et redskap til fred», «nøkkelen til både skapelses- og frelsesteologi» og «et vennlig ord» - i den forstand at «det inkluderer heller enn ekskluderer». Som en slags samlebetegnelse på alle disse sidene anvender han uttrykkene «holisme» og «holistisk» - uttrykk som i dagens forvirrede religiøse situasjon har blitt temmelig uklare, men som det kanskje ikke er så enkelt å finne gode alternativer til. Hvis man da ikke heller burde holde seg til selve katolisitetsbegrepet, og forsøke å fylle det med et sakssvarende teologisk

innhold? Det vises her til Per Lønningss spennende drøfting i boken «Kirkeglede - om gudstjenestevisjon og virkelighet» (Oslo, 1997).

Hauken konkretiserer sin teologiske holisme i form av seks drøftinger, som også svarer til bokens kapitler. Han starter med en terminologisk klargjøring av katolisitetsbegrepet. Dernest går han inn på den universalistiske grunntone i den naturlige teologi, med særlig vekt på de klassiske gudsbevisene. Dette videreføres i og med den historiske åpenbarings fokusering på det Hauken omtaler som «en global Kristus», samt oldkirkens kosmiske kristologi. I bokens nest siste kapittel handler det om katolisiteten som økumenisk utfordring. Og i dens siste avsnitt får vi en kortfattet, men perspektivrik innføring i nyere forsøk på å restituere det katolske anliggende - slik det bl.a. kommer til uttrykk hos John Henry Newman, pave Johannes Paul II og tekstene fra Det annet Vatikan-konsil.

Når man tar sikte på å dekke et så omfattende felt som katolisiteten innenfor en forholdsvis kortfattet framstilling - og til overmål opererer med en så vidtfaende teologisk tolkning av dette begrepet som Hauken gjør, vil drøftingen lett bli preget av huller og mangler. Etter mitt syn kan det ikke sies å være tilfelle i den foreliggende boken. Hauken makter tvert imot å gi en komprimert, men likevel gjennomført og fyldestgjørende behandling av det emnet han har valgt. Personlig hadde jeg spesielt stor glede av det han skriver om den naturlige teologi, åpenbaringstanken og læren om Kristus.

Jeg savner altså egentlig ingen

"Det vesentlige, selve livsformen og målet, har vært og er felles. Klosterlivet synes mer å ha forent enn å ha splittet. Spenningene, når de oppstår, er oftere forholdet til den offisielle kirkes biskoper og prester enn forholdet til de mannlige klostermedlemmer."

Om Russlands krise

Russerne trenger hårdt til moralsk veiledning og sans for rettferdighet om de skal overkomme landets økonomiske og politiske krise, sier mgr. Bernardo Antonini, ansvarlig for den russiske kirkes 2000-årsfeiring. I tillegg til økonomisk hjelp trengs "sterk moralsk mobilisering for å hindre at ekstremister skor seg på krisetasjonen". Han beklager at mange mener "tingenes tilstand muligens var bedre under kommunistene".

CATHOLIC HERALD

Camara - kjent i hele verden

"Dom Helder Camara ble aldri utnevnt til kardinal. Han fikk heller aldri Nobelprisen som han flere ganger var nominert til. Men han ble tildelt 32 æresdoktorater og 14 andre fredspriser samt utnevnt til æresborger i 30 byer rundt om i verden. Det er skrevet mer enn 50 biografier om ham. Selv skrev han hele 20 bøker, og han er oversatt til vel 15 forskjellige språk," noterer det franske katolske ukebladet Pèlerin Magazine.

9

temaer i Aage Haukens framstilling. Men det finnes tre sider ved katolisitetsbegrepet som jeg nok kunne ha ønsket meg en mer omfattende drøfting av. Det gjelder for det første katolisitetens økumeniske dimensjon - dvs. det katolske som et uttrykk for og en oppfordring til å arbeide for synlig kirkelig enhet. Dernest burde Hauken muligens ha sagt mer om det vi kan omtale som katolisitetens «baksider» - nemlig heresien eller vranglæren. Her er poenget bl.a. at vi ikke må bli så «holistiske» at kirkens kritiske funksjon på mange plan koker bort i kålen. Og i forlengelsen av dette skulle jeg ønske at forfatteren hadde gått nærmere inn på katolisiteten som noe kirken lever ut i og for verden - uten at det ender opp som et slags nytt Babels tårn.

Hauken tar opp alle disse spørsmålene. Men hvis han hadde utdypet sitt syn ytterligere på disse punktene, kunne hans bok ha fått enda større aktualitet «på terskelen til det tredje årtusen». Det forhindrer imidlertid ikke at det her dreier seg om et svært viktig bidrag på et felt som knapt kan sies å ha vært overbetont innenfor norsk teologi. Forfatteren har dessuten en egen evne til å framstille kompliserte saker på en begripelig måte. Mitt ønske er derfor at Hauken får en stor leserkrets - blant leg såvel som lærd, katolikker såvel som lutheranere. Da vil den foreliggende boken også kunne få stor økumenisk betydning.

Aage Hauken:

Om det katolske - tanker på terskelen til det tredje årtusen.

St. Olav Forlag, Oslo 1999

(278 sider).

Ord om Dom Helder Camara

Natten til 28. august i år døde Dom Helder Camara, erkebiskop av Olinda og Recife. (cf. St. Olav 9:99); over 10.000 mennesker fulgte ham til graven et par dager senere. Vi presenterer et par presseklipp om denne lysende skikkelse i et ellers på mange måter mørkt århundre:

"Helder Camara og frigjøringsteologien, som han støttet, har virkelig fått til mye i Latinamerika, men har også måttet tåle nederlag. Hans eget bispedømme i det nordøstlige Brasil, hvor Camara hadde satte mange sosiale initiativer ut i livet, fikk en etterfølger som nærmest har ødelagt det som var bygget opp. Slik er det forøvrig mange steder i Latinamerika hvor 'tradisjonister' åpenbart er ment å skulle danne en 'motvekt' til 'de progressive', men hvor resultatet egentlig er en fullstendig vektforskyvning. Men Camaras budskap vil bli stående, og det lyder: Jesu Kristi evangelium har alltid gjort de undertrykte anliggender til sine. For tiden ser det ut til at verden snarere lar seg "globalisere" i retning av sosial ulikhet (-) Helder Camara var en profet for sin tid - han vil også være det for det kommende århundre. De urettferdighetens strukturer som behersker vår verden, må ikke bli det siste ord i menneskehetens historie."

Fra en redaksjonell kommentar i det tyske ukemagasinet "Christ in der Gegenwart".

"Knappe to år etter Mor Teresa død er en annen stor venn av de fattige gått bort. (-) Når han ble anklaget for å drive med politikk, for å favorisere kommunismen og preke revolusjon mer enn evangelium, svarte Dom Helder ganske enkelt: 'Da man spurte Jesus vilket bud som var det største, svarte han: Du skal elske din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel, men det finnes et annet bud som er like stort, og det er at du skal elske din neste.' Så når man spør meg: 'Men du da, Dom Helder, holder du med den horisontale eller den vertikale kirke?' svarer jeg ved å peke på korset jeg har rundt halsen: 'Her er svaret.' Den ene delen av korset peker oppover mot himmelen, den andre er horisontal - tar en bort en av delene, er det ikke

lenger et kors. Begge deler er nødvendige, for alltid forenet, slik Kristus selv alltid forente kjærlighet til Gud med nestekjærlighet.(-)

Av sine egne fikk han både den høyeste ære og den dypeste lidelse. Han ble ikke alltid verdsatt av Vatikanet. Han led under det. Ydmykt gikk han den vei som var hans. "jeg frykter ikke, sa han, jeg kjenner mine svakheter, men jeg kjenner også noe som er langt større enn min svakhet. Guds miskunn."

(Det franske katolske ukemagasinet "Pèlerin Magazine")

"I 1985, da Helder Camara fylte 75, ble hans (foreskrevne) avskjedssøknad prompte innvilget (tjenestetiden forlenges gjerne for dem som har Vatikanets gunst. Red. anmrk.), og kirken i Olinda og Recife overdratt til José Cardoso, en streng og tørr kirkerettslærd med det klare oppdrag å avvikle 'de fattiges kirke'. Bitterheten og desillusjonen i kjølvannet av den utnevnelsen er blitt en skandale i Brasil, og bispekonferansen har gjentatte ganger forsøkt å få Cardoso omplassert, men til ingen nytte.

Dom Helder. . . kommenterte aldri offentlig forandringene i erkebispedømmet, men de som stod ham nær, er overbevist om at ødeleggelsen av hans verk bidro til å svekke hans fysiske og psykiske helse de siste årene av hans liv. For annen gang på rad ble han en ikke-person, han ble aldri oppsøkt, rådspurt eller feiret av sin etterfølger, og, som alle vet: Han ble jevnlig snytt for kardinalshatten som mange mente han mer enn fortjente.

På den annen side: Ingen offentlig anledning i Recife der sosial rettferdighet eller velferdsspørsmål sto på dagsordenen, var fullstendig uten at "Dom" var til stede - med sitt avklarede smil.

(Francis McDonagh i "The Tablet")

10 En stor begivenhet i norsk kulturliv

“Uten tvil en stor begivenhet i norsk kulturliv,” skriver Brian McNeil c.r.v. om Ørnulf Ranheimsæters nye essaysamling *Kunstnerens etiske ansvar og andre essays*. “Skal man bare kjøpe seg én av de mange bøker som utgis i år, bør det være denne!” anbefaler vår anmelder.

Ørnulf Ranheimsæters første essay-samling, *Om tro og vantro*, kom i 1954. I fjor kom den i ny utgave. Og til Ranheimsæters 80-årsdag i juni i år kom en ny samling essays: *Kunstnerens etiske ansvar og andre essays*. Utgivelsen er uten tvil en stor begivenhet i norsk kulturliv. Det inntrykk disse essayene gjør på leseren, uttrykkes kanskje best ved ordene til en gresk dikter: “*Baia men alla rhoda - de er få, men de er roser.*” Skal man bare kjøpe seg én av de mange bøker som utgis i år, bør det være denne.

Det er i det hele tatt få kunstnere som har mestret både ord og bilde så suverent som Ranheimsæter gjør. Tenker man på William Blake (d. 1827), er det vel helst bildene man husker. Tenker man på den walisiske katolikken Davis Jones (d. 1947), da er det sikkert hans prosa man husker. Det samme gjelder årets Nobelprisvinner i litteratur, Günther Grass. Tekstene til Blake og bildene til Jones og Grass står unektelig i skyggen av den andre grenen av livsverket.

Men med Ranheimsæter er det ikke slik. Mange lesere som gleder seg over den vakre stilen, især i de essayene han har skrevet i 1998 for denne boken, vil kjenne hans storartede illustrasjoner til De fire evangelier (Dreyer 1970).

Anne-Lisa Amadou har skrevet et forord til Ranheimsæters bok av året, mens et etterord bringer talen som Liv Bliksrud holdt da Ranheimsæter ble hedret med Fritt Ords Honnør i 1998. “Ditt kunstsyn er dypt forankret i det religiøse,” skriver Bliksrud, “men tar

alltid utgangspunkt i det konkrete. Det er bestemt av respekten for det gode håndverk, for de stofflige og tekniske kvaliteter, eller for de språklige når det er tale om litteratur.”

Essayene er skrevet ved forskjellige anledninger. Essayene er skrevet ved forskjellige anledninger og favner vidt: fra “Kunstnerens etiske ansvar” og “Om å se liturgien” via “Betraktninger over et småborgerlig begrep” (hvilket, skal ikke røpes her!) og “Symbolet i kristendommen” til spørsmålet “Må vi tro på noe?” og “Betraktninger over Storm P.s tegning ‘Julenat på Landevejen’”. Vanligvis luker man bort gjentagelser når slike tekter skal samles mellom to permer. Det har man ikke gjort her, men leseren irriteres neppe av den grunn. Det er fordi de idéer Ranheimsæter fremstiller, er så viktige at de tåler å bli gjentatt!

Han har i alle år vært en ensom stemme, denne norske katolikken som hentet inspirasjon hos tenkere i andre europeiske land. Engelskmannen G.K. Chesterton (d. 1936) og den “nythomistiske” teologien til franskmannen Jacques Maritain (d. 1973) nevnes av Amadou og Bliksrud som viktige kilder. Utover disse kildene blir denne anmelder minnet om tankegodset til to tyske teologer, d.v.s. Odo Casel (d. 1948) og Romano Guardini (d. 1968). Riktignok er en av Guardinis bøker kommet i norsk oversettelse hos St. Olav Forlag - *Om hellige tegn* (1995), Det ville likevel være en overdrivelse å påstå at man i Norge virkelig kjenner til denne teologiske verden. Dens teolo-

giske ideer har fått større innpass i Sverige enn i Norge, bl.a. fordi de som har formidlet dem her hos oss, var så få - Sigrid Undset (d. 1949) i sin tid, senere Ranheimsæter selv og noen dominikanere som Finn Thorn (d. 1999).

Uten å være fagteolog eller filosof har kunstneren Ranheimsæter allikevel med denne essaysamlingen levert et verk av betydelig teologisk og filosofisk dybde, som burde engasjere mange lesere. Vi gir ham det siste ord, fra essayet “Om å illustrere evangeliene” (s. 84):

“Hele tiden handler nok evangeliet om ånd og mysterium, men det er i gripende grad et ‘tinglighetens’ evangelium, og må tolkes slik. Sten og mur, kornaks og oliven, fiken og drue, tistel og lilje, fugl og blomst står frem i en selsom hverdagslighet som de broer hvorover Han vandrer, og de instrumenter hvormed Han når oss.

Haven undergår gjennom pasjonshistorien merkelig sceniske skiftninger. Den omgir den lysende nattverdsalen som et dystert gobelin, et undervannsrrike av ondskap og tryllebindende søvn, der disiplene faller som i narkose, der Judas blant blinkende lanser og forræderske lykter selger sin Herre med et kyss.

Det er typisk at Judas’ oppbrudd fra nattverdsalen avsluttes med den ene setning: ‘Og det var natt.’

Men i oppstandelsesnatten, timen som ligger ‘mellom vår og sommer’, antar det forstenede og formørkede landskapet en paradisisk karakter. Det er ‘inn i en ny have’ og til en grav der ingen før hadde ligget at Josef av Arimatea bringer til den nye Adam det hvite liksvøp. Og det er ‘valde mane’ - i den årle morgen - vi hører de klaprende føtter av de tre kvinner på vei til graven med sine salvekrukker, og det er gjennom et landskap av en sår, gryende vårlighet vi følger de to disipler på vei til Emmaus. Og det ligger et lysskjær

Stopp våpenhandelen til Sentral-Afrika!

Vesten oversvømmer Burundi med våpen, mens hjelpetilskene ligger på sultenivå, hevder landets katolske erkebiskop, Simon Ntamwanai av Gitenga. Uttalelsen kom i forbindelse med de burundiske biskopers ad-limina-besøk i Roma. Under besøket oppfordret paven biskopene til å arbeide for nasjonal forsoning. Rundt 150.000 burundere er døde i sammenstøt mellom tutsier og

hutuer siden 1994, men dødstallene ville vært langt lavere om våpen ikke hadde vært så lett tilgjengelige, påpeker erkebiskopen.

Han oppfordrer vestlige land til å innstille våpensalg til Burundi og heller utvide sine hjelpeprosjekter. Mange mennesker lider under sult, og det er mangel på grunnleggende næringsmidler som ris og sukker, sier erkebiskopen.

Fra boken: Ørnulf Ranheimsæters "Noli me tangere", illustrasjon fra De fire evangelier.

av et gjenfødt paradys over trekronene der Maria Magdalena gjenkjenner sin Herre, den nye Adam, som Havemannen."

Ørnulf Ranheimsæter:
Kunsterens etiske ansvar og andre essays.
Thorleif Dahls Kulturbibliotek
Aschehoug 1999

Vatikanet:

Tre kvinner Europas nye vernehelgener

Den 2. oktober utnevnte pave Johannes Paul II tre kvinnelige helgener til vernehelgener for Europa: den hellige Birgitta av Vadstena, Katarina av Siena og Edith Stein. Utnevnelsen fant sted under messen som innledet de europeiske biskopenes synode i Roma.

Den hellige Birgitta (ca. 1303-1373), svensk adelskvinne som etter sin manns død flyttet til Roma og senere grunnla en nonneorden i Vadstena ved Vättern, er særlig kjent for sine visjoner, som ble nedskrevet. Katarina av Siena, som døde i 1380, var en samtidig av Birgitta; det var hun som overtalte pave Gregor til å vende tilbake til Roma fra Avignon. Edith Stein var filosof og karmelittnonne av jødisk familie; hun døde i Auschwitz i 1942.

I sin preken i Peterskirken minnet paven om at "kristen tro har formet" Europa, og han sa at de tre nye vernehelgenerene var "enestående i sin fruktbare kjærlighet til kirken og sitt vitnesbyrd om Kristi kors". Både ordenskvinner og kvinner som lever sitt kall i "vanlige verdslige gjøremål" bør kunne føle nærhet til den hellige Birgitta, som i sitt liv forenet moderskap og ordensliv, håpet paven. Han minnet bl.a. om Katarina av Sienas krav og "uredde tale" til geistligheten, og knyttet Edith Steins skjebne og jødernes lidelse i vårt århundre til håpet om mer "respekt, toleranse og anerkjennelse av andre" i fremtidens Europa.

Europa har fra før tre mannlige vernehelgener: det europeiske munkevesens far, den hellige Benedikt, som levde på 500-tallet, og brødrene Kyrillos og Methodios, som brakte kristentroen til de slaviske folk. Alle unntatt Benedikt er utnevnt av den nåværende pave. "Jeg ville ha like mange kvinnelige helgener for å peke på den viktige rolle kvinner har spilt i kirke og samfunn opp gjennom historien og fortsatt spiller," sa paven i Peterskirken. *Vatikanradioen*

12 Lykkelig skilsmisse mellom kirke og stat i Sverige

At den lutherske kirke og myndighetene i Sverige har lyktes med å få lovfestet en adskillelse mellom staten og Svenska kyrkan, vil nok også få betydning for de øvrige nordiske land på lengre sikt. I Sverige later alle de involverte parter så langt til å være fornøyd med det som er oppnådd. Nå begynner en ny kirkelig arbeidsdag i Sverige - for fremtiden. For myndighetene betyr det at staten fra nå av kan forholde seg helt nøytralt til de ulike kristne kirkesamfunn og andre religioner.

Etter 1. januar år 2000 er Svenska kyrkan ikke lenger en statskirke, men et trossamfunn. Det betyr at det er kirken selv som bestemmer om sine saker, og at staten ikke lenger styrer kirken.

For det enkelte kirkemedlem blir ikke forskjellen så lett å merke. Den store forandringen trådte allerede i kraft i 1996 og innebar at nyfødte svenske borgere ikke lenger automatisk blir medlemmer av Svenska kyrkan. Nå er det gjennom *dåpen* man blir medlem, eller kirketilhørende, som det egentlig heter. Svenska kyrkan blir mer likestilt med andre kirker og trossamfunn. De viktigste forskjellene er at Svenska kyrkan ikke lenger kan ta ut skatt, men istedet har rett til å ta ut kirkeavgift. Statlige myndigheter kan ikke lenger forstå de kirkelige valg og menighetsinndelinger. Biskopene vil ikke lenger bli utnevnt av regjeringen, men velges innen kirken. Prestene kommer ikke lenger til å ha statlig regulerte tjenester. Også det indrekirkelige regelverket skiftes ut. Men det nye regelverket har stor likhet med det gamle, så man kommer til å kjenne seg igjen. Den lokale menighet har fått en sterkere stilling - og dens grunnleggende oppgaver: å feire gudstjeneste, stå for undervisning samt utøve diakoni og misjon, er nøye regulert.

De som tilhører Svenska kyrkan pr. 31. desember 1999, finnes automatisk der 1. januar 2000. Deretter er det de som døpes inn i kirken, som tilhører

den. Vil foreldre med barn opptas i kirken eller melde seg ut av den, har barn over 12 år rett til å bestemme over sin egen kirketilhørighet. Det forutsettes dåpsundervisning før opptagelse i kirken. Det store spørsmål er hva som kommer til å skje med alle dem som nå er kirketilhørende - det antydes ca. 85 % av det svenske folk. Kommer mange av dem etterhvert til å forlate kirken? De fleste kirkelige kommentatorer mener at på kort sikt mister ikke Svenska kyrkan sine tilhørende. Hva som skjer på lang sikt, vet man jo ikke. Det avhenger av hvor mange som i fremtiden velger å få voksendåp og/eller å døpe sine barn.

Det som imidlertid synes helt klart ut fra det alle kirkelige dignitærer har sagt, er at Svenska kyrkans identitet som evangelisk-luthersk trossamfunn ikke endres.

Den nye kirkeordningen

Den nye kirkeordningen kommer til å erstatte kirkeloven som idag regulerer Svenska kyrkan. Kirkeordningen er et klart juridisk dokument. Det viktige Kirkemøtet som ble avholdt 27. mai-12. juni 1999, understreket at en forandret relasjon mellom Svenska kyrkan og staten selvsagt ikke bare dreier seg om jus og økonomi. En ny kirkeordning handler for en stor del om at Svenska kyrkan også i fremtiden skal forbli en evangelisk-luthersk folkekirke.

Ved årtusenskiftet benytter Svenska kyrkan anledningen til å få gjennomført

en stor informasjonskampanje, mye med sikte på at kirkens egne tilhørende skal få et forhold til den frie kirke de nå tilhører.

Kirkeordningen for Svenska kyrkan, som ble formelt vedtatt på Kirkemøtet den 12. juni 1999, knyttes teologisk og juridisk sammen, men på en litt spesiell måte. Hvert avsnitt innledes med en teologisk redegjørelse, som omtaler kirkens teologiske premisser. Samtidig blir det presisert at det daglige kirkeorganisasjonens arbeid er regulert i selve paragrafene. Det man kan lese ut av innledningene, er ikke juridisk bindende.

I § 1 i kirkeordningen viser kirken sin egen ståplass. Her heter det:

«Svenska kyrkans tro, bekjennelse og lære, som formes i gudstjeneste og liv, med grunnlag i Guds hellige ord, slik det er gitt i Det gamle og Det nye testaments profetiske og apostoliske skrift, er sammenfattet i den apostoliske, den nicenske og den athanianske trosbekjennelse samt i den uforandrede augsburgske bekjennelse av år 1530 og erkjent under Uppsalamøtets beslutning år 1593, er forklart og kommentert i Konkordieboken samt i andre av Svenska kyrkan godtatte dokumenter.»

Noen enkeltbestemmelser

Det nylig avholdte Kirkemøtet tok stilling til 250 forslag, hvorav de fleste gjaldt den nye kirkeordningen.

Menigheten er Svenska kyrkans primære enhet. Menigheten - gjennom menighetsråd og andre utvalg - får stor innflytelse, men pålegges også et større ansvar enn hittil, bl.a. som *arbeidsgiver* for prester og annet kirkelig personale. Paragrafene som regulerer dette er mange og detaljerte - her skal det tydeligvis være orden i sakene! *Klagenevnder* er strikt regulert etter mønstre fra de offentlige domstoler. Den som føler at kirken har fattet en feilbeslutning, kan anke denne inn for

Fine formuleringer - men lurer vi oss selv?

De siste årene har det skjedd en oppblomstring innen norsk kristenliv når det gjelder meditasjon og mystisisme. Dette er positivt, mener teologiprofessor Notte Thelle, fordi det er et område som lenge har vært fortrenget i kristendommen. Likevel er han skeptisk til måten man forholder seg til dette nye på:

“Enhver predikant med respekt for seg selv siterer gjerne mystikere og ørkenfedre. Men dette er munke som har mediterert i mange år for å komme frem til innsikten. Vi siterer dem som om vi hadde erfart det selv. Slik kan det bli noe lettvent og overflatisk over det hele. Vi finner noen fine formuleringer som vi bruker, men egentlig lurer vi oss selv,” advarer Thelle. VÅRT LAND

Nei til elektroniske sakramenter

Ingen sakramenter kan mottas via elektroniske kommunikasjonsmidler, sier Liturgiutvalget i USAs bispekonferanse. Liturgiske feiringer “krever de troendes fysiske nærvær” og “krever biskopens, prestens, diakonens eller en ellers godkjent persons fysiske nærvær. (-) Elektronisk kommunikasjon via telefon, TV, videokonferanse eller Internet er ikke tilstrekkelig for feiring av sakramentene.” påpeker utvalget i sin nyhetsbulletin. AMERICA

de dertil opprettede nevnder, som vil prøve sakene. Det kan gjelde både praktiske og teologiske spørsmål.

Spørsmålet om *presteansettelser* var en av de vanskeligste sakene på Kirkemøtet. Beslutningen som ble fattet sier at prestene er og blir ansatt i og av menighetene. Gjennom en statlig regulering har til nå mange arbeidsgiverfunksjoner ligget hos bispedømmet. Det opphører når kirkeordningen trer i kraft. Man vil nå skille mellom *arbeidsgiverfunksjonen* og *tilsynet med prestenes embedsutøvelse*. Menighetene er arbeidsgivere for prestene. Ingen direkte arbeidsgiverfunksjoner faller på bispedømmet. Men det finnes klare innskrenkninger i menighetenes myndighet. Bispedømmet - stiftet - står for tilsynet med hvorledes prestene etterlever de løfter de har gitt ved prestevielsen. Menighetene kan ikke uten videre trefte tiltak mot prestene i spørsmål som gjelder forkynnelse og sakramentsforvaltning. *Taushetsplikten* er understreket. Den prest som bryter taushetsplikten, mister sin kompetanse til å være prest og dermed også sin stilling. For diakoner gjelder samme regler. Kirkemøtet vedtok dette med stor majoritet!

De kirkelige valg kommer til å være direkte. Det betyr at den kirketilhørig kan delta i det direkte valg både til menighetsråd, bispedømmeråd og til Kirkemøtet. De kirkelige valg vil da foregå på samme måte som valgene til kommune, fylke og parlament, og velgeren har umiddelbar innflytelse med sin stemme på sammensetningen av de besluttede organer på samtlige kirkelige nivåer. Tidligere skjedde de kirkelige valg indirekte, noe som innebar at de stemmeberettigede stemte på medlemmer til menighetsrådet i sin menighet og andre utvalg innenfor menigheten, og at de videre valg oppover i systemet skjedde via de allerede valgte instanser menighetsråd-bispedømme-

råd-Kirkemøtet. Den ordningen pasiviserer de kirketilhørig og var gunstig for folk med spesielle, kirkepolitiske og teologiske kjepphester!

Etter den nye kirkeordningen vil en biskop nå utvelges gjennom valg i bispedømmet - stiftet. Først skal et prøvevalg gjennomføres, for å nominere kandidater. I det ordinære valg som så følger, blir den kandidat som får over halvparten av stemmene, valgt til biskop. Får ingen kandidat det, må det til en andre valgongang mellom de to kandidatene som fikk flest stemmer i første valgongang. Kirkeledelsen bekrefter deretter valget gjennom utferdigelsen av et bevis om utnevning til biskop. Erkebiskopen velges gjennom valg i alle bispedømmer. Tidligere utnevnte regjeringen både biskopper og erkebiskop.

Det ble vedtatt at *Kirkemøtets sammensetning* skal bestå av 251 medlemmer, og at biskoppene har tale- og forslagsrett, men ikke stemmerett.

Dåpen, som sakrament, bekrefter menighetens fellesskap. I kapitlets første paragraf heter det:

«*Dåpen skal skje i Faderens og Sønnens og Den hellige Ånds navn med rent vann ved overrisling eller neddykking. Svenska kyrkan godkjenner enhver dåp som slik har skjedd.*»

Om *nadverden* heter det at den skal skje ved lesning av innstiftelsesordene og utdeling av velsignet brød og vin. Alle som er døpt kan motta nadverden. Nadverden ledes av en som innehar prestembedet i Svenska kyrkan.

Gudstjenesten i Svenska kyrkan er åpen for alle. Paragrafene regulerer nøye hvem som skal gjøre hva. Sognepresten eller annen vigslert prest er ansvarlig for sakramentsforvaltningen og for de liturgiske handlinger. Det finnes unntak hvor legfolk kan få overta, men slike unntak krever sogneprestens anbefaling og må godkjennes av biskopen.

Kirkebygningene kan, hvis de er verneverdige, inngå under landets kulturminnebevaring. Når det gjelder kirkebygget som sted for *seremonielle* handlinger, er det også avklart. Kan bare kirkens tilhørende gifte seg i kirken eller begraves kirkelig? Dette angår jo svært mange mennesker, ikke minst de «kirkefremmede». Kirkeordningen viser at det holder når en av de vordende ektefeller tilhører Svenska kyrkan, for at man skal ha rett til kirkelig *vielse* ved ekteskapsinngåelse. Om ingen av partene tilhører kirken, kan menigheten kreve en avgift. Men hvor store avgifter som skal tas for vigsel eller andre forretninger, må etter hvert hver menighet selv bestemme. Når det gjelder *begravelse*, skal Svenska kyrkan også i fremtiden være hovedansvarlig for at det skal finnes begravelseplasser og lokaler hvor man kan holde så vel kristne som andre slags begravelser. Denne ordningen har man allerede i Sverige. Det betyr at Svenska kyrkan fortsatt må kunne tilby alle som vil ha det, gravplass på kirkegården. Det finnes allerede i dag områder på kirkegårdene som er adskilt for mennesker med annen tro. Dette er nå regulert ved egen lov.

Økonomien ordnes via en generell kirkeskatt (som er meget moderat), kirkens egne fond og en kirkeavgift beregnet ut fra den enkelte kirketilhøriges inntekt. Utligningen vil skje via ligningskontorene og kommuneskattekontorene ut fra lister over de kirketilhørig. Samtidig ilegges alle svenske borgere en begravelsskatt (også moderat), uansett skattebetalers kirketilhørighet eller ikke. Både Svenska kyrkan og de andre kirker og kirkesamfunn har måttet leie inn økonomisk ekspertisehjelp for å finne ut av alle de nye økonomiske opplegg, og for å få skolert de kirkeansatte som får de daglige gjøremål med det nye systemet for kirkeøkonomien.

De fattigste landene taper i kampen om økonomisk hjelp

Det internasjonale samfunn viser ikke samme engasjement overfor kriserammede land i Afrika som det viser overfor Kosovo, og det bidrar til å underminere skjøre fredsavtaler i Afrika, heter det i en fersk rapport med tittelen "Africa's forgotten Crises: People in Peril", utgitt av den engelske humanitære hjelpeorganisasjonen Oxfam.

Rapporten påpeker at Kosovo får 60 ganger mer humanitær hjelp pr. hode enn

menneskene i Etiopia, Eritrea, Sierra Leone og Den demokratiske Republikken Kongo. I alle disse landene er man i ferd med å forhandle seg frem til en skjør fred, eller fredsforhandlingene har allerede brutt sammen. Hele ti millioner mennesker er avhengige av nødhjelp, men den enkelte nødstedte afrikaner mottar bare 6 dollars i hjelp, mens tallet pr. Kosovo-boer er 250 dollars. Skjevheten skyldes, ifølge rapporten, at midler ofte fordeles ut fra medieoppmærksomhet og politisk hensiktsmessighet

snarere enn faktiske menneskelige behov: f.eks. er midler øremerket for Angola og Sierra Leone, de to landene som fremviser verdens verste helsebilde, blitt "omdirigert" til Balkan.

"Det vi ber om," sier Oxfam-leder David Bryan, "er at verden ikke behandler afrikanere som annenrangs borgere. Kosovo har vist at hvis verden virkelig vil, kan den mobilisere både massiv humanitær hjelp og politisk vilje." CATHOLIC HERALD

Økumeniske perspektiver

Den økumeniske prioriteringen er sterk. Sentralt plasserte talsmenn for Svenska kyrkan har uttalt at alt kirken ikke behøver å gjøre på egen hånd, skal de kristne gjøre sammen, og det forventes fornyet aktivitet i Sveriges kristne råd, som er tverrkirkelig sammensatt. På det globale plan vil Svenska kyrkan prioritere engasjementet innenfor Konferansen av europeiske kirker og Kirkenes Verdensråd.

Den katolske hjelpebiskopen William Kenny hadde gjerne sett at alle frie kirker og kirkesamfunn i Sverige kom inn under samme lov, men den katolske kirke er glad for det som har skjedd. Nå kan også kirker og kirkesamfunn utenfor Svenska Kyrkan få statens hjelp til å ta inn kirkeskatt via ligningen.

Konklusjon

Det er ikke tvil om at de nordiske land nå er preget av å være pluralistiske samfunn med et sterkt preg av reell avkristning, multireligiøsitet og kultur mangfold. Statskirkeordningene innebærer at folket har et sted for viktige livsfaseseremonier. Men utmeldelsene fra statskirkene og overgang til andre kirker og kirkesamfunn eller til humanitets forbund eller rett og slett til intet, skjer kontinuerlig. Det gir foreløpig ikke drastiske utslag på statskirkens statistikker. Det store spørsmål, nå først og fremst for Svenska kyrkan, er om den etter år 2000 vil avta og i hvilken takt. Vil de andre kristne kirker og kirkesamfunn da fange opp dem som faller fra, eller går Sverige - og senere de øvrige nordiske land - en reell livssynsmessig sekularisering i møte? Det gir i tilfelle nye utfordringer til alle kristne kirker og kirkesamfunn i Norden og vil komme til å kreve et utvidet samarbeid også med andre, ikke-kristne religioner.

(Dette er en kortversjon av en lengre artikkel, bestilt av det prestisjetunge tidsskriftet «Herder Korrespondenz».)

Institusjonalisert folkereligion?

"De forandringene som ved tusen-årsskiftet skjer i forholdet mellom Svenska kyrkan og staten, berører ikke bare Svenska kyrkans medlemmer, men hele folket, inklusive alle andre kirker og trosamfunn i vårt land," skriver Per Beskow, medlem av redaksjonskomitéen i det svenske katolske tidsskriftet *Signum* (6:99). Han noterer at *Signum* ofte har uttalt seg positivt om "skilsmissen" mellom kirken og staten: "Vi forestilte oss at den skulle gjøre Svenska kyrkan til ett kirkesamfunn blant de øvrige i landet, at samtaler skulle kunne føres på likt nivå på bedre vis enn tidligere. Og at respekten for religiøst mangfold og frivillig ansvarstaken skulle øke."

Nå tyder tegn på at slik vil det ikke gå. Rammeloven for Svenska kyrkan gir den fremdeles en lovfestet særstilling i forhold til andre kirkesamfunn, et slags statskirkesystem "i løsere former", skriver Beskow. Den "kommunalisering av kirken" som foregår, er tegn på det. Den nye loven flytter kirkens beslutningsorganer ned på kommunalt nivå, en direkte parallell til kommunaliseringen innen skolesektoren og deler av omsorgsvesenet. Resultatet: "Det såkalte samfunnet, det vil si valgte politikere, beholder sitt grep om kirken, men på et lavere kompetansenivå enn tidligere. Den utthuling av virksomheten og mangel på inspirasjon vi har sett mange eksempler på innen omsorg og skole, får nå sitt direkte motstykke i Svenska kyrkans menigheter".

Det er "daglig samtaleemne" at Svenska kyrkan holder på å miste sin identitet, og aspekter ved denne utviklingen er foruroligende i mer allment perspektiv. Beskow påpeker "en eien-dommelig ubalanse" som nok vil vedvare i årtier fremover: Svenska kyrkan "forvalter den overveiende del av kristendommens materielle arv i vårt

land, med alle de vedlikeholdsutgifter det medfører - samtidig svikter det åndelige grunnlaget i betydelig grad", mens de økonomiske spørsmålene stadig mer får overtaket. Kampanjen "Tidernas kyrka" er et godt eksempel: Den unngår med flid å berøre tros-spørsmålene og satser i stedet på Svenska kyrkan som en enestående kulturarv. Mangelen på profil gis en teologisk begrunnelse: En folkekirke må ikke sette grenser, ikke stille krav til tro eller livsførsel, enhver må få føle seg bekreftet i sin situasjon. "Men kirkeavgiften bør betales."

Svikten i "ideologisk substans" begynte allerede i begynnelsen av århundret; det nye er at "fraværet av trosinnhold nå institusjonaliseres og ses som forutsetning for kirkens fortsatte liv". Men argumentet "en sekularisert befolkning krever en sekularisert kirke" holder ikke. Ti prosent av befolkningen regner seg som kristne, "en anseelig minoritet", større enn befolkningsgrunnlaget for de fleste av landets politiske partier. Like viktig er livssynsmangfoldet hos folk både innenfor og utenfor Svenska kyrkan, samt reminisenser av kristen tro hos store deler av folket. "Alle disse kan ikke fanges opp av en demokratisk styrt folkereligion, hvis ideologi (eller fravær av sådan) er konstruert ene og alene for å tilfredsstille alle," skriver Beskow.

Han viser også til at det er tendenser til å marginalisere alle andre trosamfunn og meninger, og det økumeniske klimaet har raskt forverret seg i den senere tid, skriver Beskow. Og spør: Vil de frie kirkesamfunn i fremtiden få problemør av samme art som friskolene og privat omsorg har i dag? "Kommer kommunalkirken i ulike sammenhenger til å fremstå som den legitime kirke og de øvrige som tolererte avvikere? I så fall har religionsfriheten ikke nådd særlig langt i dette århundret," avslutter Beskow.

Gunnel Vallquist:

En liten pojke som blev en stor man skriver dagbok 15

Under en Parisvistelse i våras fick jag ta del av dominikanen Yves Congars dagbok från Andra Vatikankonciliet. Den föreligger i maskinutskrift (830 sidor i två band) och skall, som Congar omtalade ut för mig när jag besökte honom ett par år för hans död 1995, komma ut först år 2000. Då och då har man sett citat ur den; konciliet har under 90-talet blivit alltmer aktuellt och omskrivet. Det beror på att åtskilliga av de kyrkliga problem som det avhandlade och, hoppades man, lyckades lösa, tvärtom har vidgats och skärpts, varför det blivit angeläget att åter vända sig till kyrkomötet som till en «rikslikare», en förpliktande måttstock. Dessutom har en del tidigare hemligstämplade handlingar blivit åtkomliga för forskningen, till bekräftelse och belysning av mycket som tidigare traderats i muntlig och publicistisk form.

Congars konciliedagbok hör till de dokument man emotser med största förväntningar; han satt i en rad av de kommissioner som utarbetade dokumenten, och mer än kanske någon annan teolog gör han skäl för epitetet «konciliet fader». Genom årtionden av idogt arbete under misstänksamt motstånd från de romerska myndigheterna kartlade han i sin teologi praktiskt taget samtliga områden som konciliet sedan kom att behandla. Efter långvarig romersk onåd kallades han bland de första som expert - och var faktiskt expert på alltsammans.

Läsningen av Congars *Mon journal du Concile* blev för mig en upplevelse som gick på djupet. Den innebar inga överraskningar för den som redan känner hans verk; hos denne man finner man inga motsägelser. Hans teologi är fast rotad i kyrkans bästa tradition, härdad i historikernas omutliga sanningsskrav och genomsyrad av en djup och osviktig lidelse för evangelium och kyrka. Men vad jag alltså redan kände genom hans verk fick jag nu möta på ett nytt, mycket personligt sätt. I dagboken ger han fritt lopp åt alla skiftande sinnesstämningar; entusiasmen, varm sympati ända till tårar, otålighet och vrede, känslor av nedslagenhet och minder-

värde, och mitt i en daglig, intensiv aktivitet, den ständiga, mördande tröttheten och värken - han lider sedan länge av multipel skleros. Trots den auktoritet och uppskattning han röner i konciliet finner han samma motstånd som förr hos sina tidigare domare i Rom. «Jag förstår att jag en gång för alla är och förblir misstänkt. De tycker illa om mitt arbete därför att det helt och hållet syftar till att marknadsföra idéer och sådant som de i fyrahundra år och i synnerhet de senaste hundra åren har bemödat sig att eliminera. Men detta är min kallelse och min tjänst, i Evangeliet och Traditionens namn.»

Yves Congars prosa har en på teologins område sällsynt litterär kvalitet. Hans stil är välbalanserad, klar och precis. I dagboken förräder han också en påfallande visuell begåvning, vare sig han beskriver landskap eller bilder från konciliet i Peterskyrkan. Redan mycket tidigt visade han sådana anlag; det kan man konstatera i en annan dagbok som nu, rätt överraskande, kommit ut på Editions du Cerf: *L'Enfant Yves Congar, Journal de la Guerre 1914-1918*, rikt illustrerad av författaren själv. Denne var tio år gammal när han började skriva den, fjorton när han slutade. Strax före krigsutbrottet 1914 hade

Lucie Congar delat ut skrivböcker åt sina fyra barn, med uppmaningen att skriva var och en sin egen dagbok om den tid som nu låg framför dem. Alla gjorde det; gossen Yves blev bevarad, och här är den alltså.

Professorn i samtidshistoria Stéphane Audoin-Rouzeau, som i en sakkunnig kommentar sätter in barnets skildring i den «stora» historien, framhåller inte bara det unika i att en väl bevarad och utförlig tidsskildring utförd av ett barn, överhuvudtaget existerar, utan också att livet i dessa norra gränstrakter, ockuperade under hela kriget, faktiskt knappt har fått någon annan ingående skildring. Det har mer eller mindre medvetet lagts i skuggan och förträngts, även av historikerna, medan livet vid fronten och striderna där desto mera har dragits fram i ljuset och verderbörigen glorifierats. Detta hörm av Frankrike var däremot förödmjukat, inga hjältedåd fanns att rapportera. Invånarna blev ofta tvångsutskrivna som arbetskraft åt ockupanterna och därför ibland orättvist föraktade. Ändå, hävdar Audoin-Rouzeau, var det just minnet av de ohyggliga erfarenheterna under denna ockupation som utlöste civilbefolkningens skenbart irrationella massflykt undan Hitlers framrullande pansardivisioner i maj och juni 1940. Plötsligt mindes man vad en tysk ockupation inneburit.

Den 25. augusti 1914 tågade de tyska ockupationstrupperna in i Sedan, där familjen var bosatt, en stad smärtsamt märkt redan av det fransk-tyska kriget 1970-71. I Yves dagbok står, den 25. augusti, inramat av svarta streck: «Här börjar en tragisk historia, det är en sorglig och mörk historia skriven av ett barn som alltid i sitt hjärta bär kärlek och respekt för sitt fosterland och ett rättvist och enormt hat mot ett grymt och orättfärdigt folk.» Sedan följer några rimmade rader, en klagosång med givna klichéer, med «souffrance» och «déliv-

Sentimental Jesus-skikkelse eller oldkirkelig Kristus-lære?

Mange ganger når jeg hører protestantiske kristne i Norge uttale seg om Kristus, får jeg inntrykk av at Kristus-forståelsen deres har betydelige svakheter, sier universitetslektor Torstein Tollefsen. Han tilhører selv den ortodokse kirke og har spesialisert seg på oldkirkelige studier.

Tollefsen sier han kan føle ubehag når Jesu navn gjentas igjen og igjen som et mantra. Jesus, sies det, er så herlig og god. Man får inntrykk av at det er en viktig distinksjon mellom den strenge, dømmende Gud Fader, på den ene siden, og den snille, frelsende Jesus på den andre siden. Jeg forstår meget godt at folk kan frastøtes av denne milde, sentimentale Jesus-skikkelsen.

Tollefsen etterlyser at moderne vestlige kristne erkjenner Gud på en fornyet måte, og igjen blir seg bevisst den tradisjonelle, oldkirkelige Kristus-læren. Da kan man si, med fedrene fra Konstantinopel, at han er "Guds enbårne sønn, født av Faderen før all tid. Lys av Lys, sann Gud av sann Gud, født og ikke skapt, av samme vesen som Faderen." VÅRT LAND

16

rance», «maléfice» och «artifice», och därefter en realistisk beskrivning av kvarterets erövring; «Hulanerna kommer tillbaka, å de fähundarna, de rusar förbi fönstret, man hör ett guturalt kommando; aarrarrncharr, de stannar, ställer opp sig för att marschera till stationen när de får höra skott från ingenjörstrupperna vid Place d'Alsace, då vänder de seg om och skjuter flera faller och man hör ett pang och till och med två stycken väldiga, 2 hästar faller döda ner utanför fönstret och kulorna viner i båda rikningarna, fransmännen skjuter mycket alla hulanerna faller döda ner... Vid 5-tiden blir oron enorm, broarna flyger i luften, det var formidabelt, morfar har ändå sett 1870, han vet hur det är och han undrade om det inte var hela stan som flög i luften Fransmännen vid den sprängda bron vid stationen hade tagit några ullsäckar och sköt bakom dem så att kulor och granater fastnade i den mjuka ullen och de sköt väldigt bra så att tyskarna förlorade 40 man där, och tyvärr blev en civil dödad. Men tyskarna, bochern skurkarna tjuvarna satte eld på vår kyrka och en massa andra.»

Så faller järnridån omkring Sedan för fyra dryga år. Barnet Yves Congar fortsätter troget sin dagbok. Han håller sig hela tiden till ämnet; det handlar om kriget och om hur det upplevs i Sedan, aldrig om privata händelser annat än helt i förbigående, däremot bokförs noga löpande uppgifter om ransoner och priser. Vädret och årstidernas växlingar antecknas, extrem köld och hetta är en del av krigstidens vedermödor. Tidvis blir framställningen monoton, som livet självt; «ingenting nytt, dårligt väder, vi går i mässan». Men monotonin avbryts av ständigt nya övergrepp; tyskarna beslagtar det ena efter det andra; möbler, boskap, husgeråd, säd, potatis - familjen Congar bebor en stor gård i stadens utkant. Efter hand konfiskeras alla föremål av

metall eller gummi, till och med beslag på möbler och gummiklackar. Till sist kommer turen till sängkläderna och kyrkklockorna. Kända invånare tas ut som gisslan - Yves far och morfar råkar båda ut för det.

Uttryck och vändningar lånade från de vuxna eller från den magra ortspresen flyter in i framställningen men stilen formar sig fritt och spontant efter humöret och det omedelbara intrycket. Tioåringens stavning och syntax får bli som de kan till en början, de normaliseras snart utan möda och tvång. De

Konsilteologen Yves Congar o.p.

första två åren går berättandet ibland över i versform; när familjens hund avlivas skriver Yves fem dikter i följd, där han besjunger hunden som krigshjälte och martyr och försäkrar att han hade en själ, «et meme une toute entière». Vid åsynen av ett franskt flygplan blir han lyrisk: «c'est un oiseau de France/bonjour mon bon ami, rend nous l'espérance/mon beau petit chéri». Då och då kommer gräsliga hatdikter med förbannelser över «detta förbannade släkte, med sina ovärdade skägg och platta, falska huvuden». Under rubriken «Tyskarnas barbari» samlar han rader av fakta om ockupanternas grumma dåd i staden. Han svär att hämnas

utan förbarmande, men när han får veta att påven vill att alla ber för freden, skriver han sorgset: «Man slåss, man slåss / Man sårar och dödar varann / Man slåss både dag och natt / Under jord, på jord och i skyn.» Poesin försvinner ur dagboken när författaren fyllt tolv. Men han fortsätter att illustrera sin text med situationsbilder och karikatyrer, synnerligen expressiva.

Det värsta i detta liv under ockupationen var ändå inte grymheterna, utan isoleringen, avsaknaden av kontakter och information. Inga säkra meddelanden nådde befolkningen, däremot ett ständigt surr av rykten. Familjens och omgivningens åsikter och stämningar ger naturligtvis eko i gossen Yves dagbok. Det är märkligt hur länge man kunde tro att kriget skulle bli kort; de två första åren slår man gång på gång vad om datum för tyskarnas nederlag. Under långa tider, då kanondundret är det enda budskap som når befolkningen, tolkar Yves detta dunder som något hoppfullt; det måste ju vara fransmännen som närmar sig. Alla rykten om framgångar för de egna tas emot med stolt entusiasm, medan varje förljudande om tyska segrar avfärdas som lögnar och påhitt: «Arma idioter!» Till slut börjar man dock resignerat räkna med längre tidsperspektiv. Då gäller det att hålla ihop och hålla ut. Maten blir allt sämre och knappare; under en period antecknar Yves varje dag hur mycket och hurdant bröd man får, men snart kämpar man framför allt för potatisen. Till slut livnär man sig på kål och nässlor.

Familjelivet hos Congars måste ha varit sällsynt harmoniskt; alla hjälper varann på all sätt. Modern är centrum i hemmet, hon håller också skola där under en period. I oktober 1915 skriver Yves: «Vi har bestämt att vi hädanefter skall läsa högt varje kväll mellan 8 och 9, först och främst våra klassiker, men också prosaromaner. Några veckor

IRLAND: "utålelig" IRA-oppførsel
Irlands ledende katolske biskop, erkebiskop Sean Brady av Armagh, gikk nylig hardt ut mot IRA. Det er "uakseptabelt og utålelig" og "krenker grunnleggende menneskerettigheter" at halvmilitære grupper terroriserer sivilbefolkningen med "dødstrusler, 'straffejuling' og ordrer om å forlate landet," sa Brady. Uttalelsene kom etter at syv unge menn var blitt beordret ut av landet av IRA på grunn av "usosial oppførsel"; om

de ikke etterkom ordren, ville de bli drept. De syv søkte hjelp hos politiet, og saken ble kjent. Ifølge Catholic Herald har IRA truet over 400 katolikker til å forlate landet siden våpenhvilen ble innført for fem år siden.

Mgr. Denis Faul - prest og fredsaktivist med nær tilknytning til fredsprosessen i Nord-Irland - sier det er ca. 15 år siden IRA begynte med "terrorvirksomhet" overfor sine egne: "Om folk fra de store katolske boligområdene sendte bud på det nord-irske

politiet, RUC, og bad dem ordne opp, ble de kalt informanter og fikk ordre om å tie." Han sammenligner virksomheten med de fascistiske kreftene som søkte å destabilisere Weimar-republikken. Beste måten "å stoppe disse fascistbøllene på" er at folkeopinionsledere klart tar avstand fra dem: "Sinn Fein/IRA bør konfronteres direkte med sin skammelige opptreden så man kan få slutt på voldstruslene," sier mgr. Faul.

senare: «Vi har læst Molière, nu læser vi Corneille.» De båda äldre bröderna, alltid omtalade som «les grands», är tvångsuttagna till hårt lastarbete; man oroar sig för att de skall skickas bort. På nyåret 1918 drabbas familjen; fadern tas ut som gisslan och deporteras till koncentrationläger i Litauen. Bekymmer för honom dominerar denna tid, men han överlever och återbördas till Frankrike före krigsslutet.

Det starkaste och mest fruktansvärda av alla krigsinytryck var för unge Yves åsynen av de krigsfångar, särskilt från Rumänien, som transporterats till Sedon under förfärliga lidande och ohygglig grymhet. Han såg med egna ögon hur de hånades och brutaliserades till döds: «De föll, de släpade sig fram några kunde inte resa sig... människor! att se män gråta! Bröder som kämpar! som svälter ihjäl... nej, det är en dröm... men verkligheten är där; människor som dör av svält inför våra ögon...» Här inleds nittonhundratalets barbariska krigföring, med deportationer och omänsklig behandling av fångar och med civillbefolkningen som direkt krigsmål.

Tjugo år senare var Yves Congar åter i krig. Då var han redan författare till en bok som blev mycket omtalad och mycket diskuterad: *Chrétiens désunis*, den bok som mer än någon annan lagt grunden till en katolsk ekumenik. Större delen av kriget tillbragte han i fångläger, gjorde ett par djärva flyktförsök och sattes slutligen på fästning i väntan på avrättning, men då tog kriget slut. Fortsättningen blev en både lysande och stormig teologisk bana, där de extrema punkterna var landsförvisning med publiceringsförbud 1954 och mottagande av kardinalshatten 1995, ett halvår före sin död. Så lång väg hade den romerska kyrkan färdats under hans tid, till icke ringa del tack vare honom.

Irak - etter 8 år med embargo

Nylig hadde dominikanerinnene i Sverige besøk av generalpriorinnen for dominikanerinnene i Irak, sr. Marie Therese Hanna, som berettet om tilstanden i landet etter 8 års embargo: "Tidligere var vi et velstående land, nå fungerer ingenting. Menneskene er så desperate at de selger alt de eier og har for å kunne kjøpe det aller nødvendige på svartebørsen eller flytte ut på landsbygden. Folk risikerer alt for å slippe ut av landet - de ser ingen fremtid for seg og sine barn i Irak.

Åtte års embargo har ført til at regjeringen ikke kan betale lønninger, derfor har det store flertall av lærerne forlatt sitt arbeid. Det gjelder hele veien fra grunnskolen opp til universitetet. 'Vi taler om en tapt generasjon,' sier sr. Marie Therese. 'Om embargoen skulle bli opphevet i morgen, står vi der med en hel generasjon unge mennesker som ikke har fått noen skikkelig utdannelse.'

Mange har flyttet utenlands. Det er først og fremst de unge som griper den første den beste sjansen til å forlate Irak. Særlig unge menn med utdannelse. Siden så mange unge menn har forlatt landet, har den absurde situasjonen oppstått at det går én mann på åtte kvinner. Det er synd på de unge pikene som ikke kan regne med å gifte seg. De er så desperate at de er klare for giftermål etter en kort brevveksling, med menn som er flyttet fra Irak. Mange av disse ekteskapene er forståelig nok ulykkelige.

Situasjonen er spesielt vanskelig for kristne kvinner, for de 600.000 katolikkene og de 200.000 ortodokse. Muslimske menn kan ha fire hustruer, noe de kristne selvsagt ikke kan ha. Men det faktum at mennene har flere hustruer, forverrer kvinnenens status. Mennene kan velge og vrake, kvinnene

tvinges til å tilpasse seg dersom de skal ha en sjanse på ekteskapsmarkedet. Samtidig er det vanskelig å få utdannelse på grunn av lærermangelen. Hvordan skal kvinnene klare seg i fremtiden? Det er grunnen til at dominikanerinnene har engasjert seg særlig sterkt for unge kvinner. For eksempel har man åpnet ti sentre der kvinner kan få utdannelse og bl.a. lære seg profesjonell søm, så de kan sy for sin familie og forsørge seg selv.

Dominikanerinnene har lenge arbeidet som lærere, først og fremst i små byer på landet der det ikke har vært skoler. 'Vi har så langt råd er beholdt vårt arbeid, selv om vi ikke lenger får betalt for det - vi gjør det for å være et godt forbilde for andre, vise at det går. Men det er selvsagt vanskelig å undervise sultne barn. Hvordan skal de klare å konsentrere seg? Hver iraker får ett kilo ris ett halvt kilo sukker, lins, seks kilo mel og 1/4 liter matolje pr. måned. Det er altfor lite, dertil er kvaliteten dårlig. Det er sand i ris, og melet må ofte siktes før det kan brukes. Det gjør rasjonene mindre. En ytterligere vanske er at man i beste fall har elektrisk strøm kun to-tre timer pr. dag.

De fleste irakere er muslimer, men staten er sekulær, og regimet diskriminerer ikke religiøse minoriteter. Vanlige, ulærde mennesker tror til tider at vi er hedninger, ikke-troende, og det hender kristne blir anklaget for å stå i ledtog med vestmaktene. Men regjeringen vet at det ikke er tilfelle, og at paven gang på gang har stilt seg på det irakske folks side. Det settes pris på søstrenes arbeid. Ved siden av kvinnesentrene har de sine skoler, og de går dessuten på hjemmebesøk hos gamle og syke og sørger for at de får mat og pleie. De forsøker også å støtte familier i krise."

(Fra intervju ved Maria Hasselgren i "Katolsk Magasin")

ENGLAND: la gjengifte skilte få motta nattverden!

Englands "National Conference of Priests" (NCP) oppfordrer den katolske kirke til å følge ortodoks tradisjon og gi gjengifte skilte adgang til nattverden. "Vi oppfordrer til videre undersøkelse av den ortodokse tradisjon når det gjelder anerkjennelse av gjengifte skiltes ekteskap og påfølgende adgang til nattverden," heter det i en resolusjon, vedtatt av 96 prosent av delegatene

ved NCPs årlige konferanse nylig. Under diskusjonene forut for resolusjonen viste det seg at ingen av prestene ville avvise noen som ba om å få motta nattverden. "Kirkeretten skal være til beste for den enkelte og fellesskapet. Utestengning fra nattverden er ikke til det gode for noen," sa en representant for erkebispedømmet Southwork. Og en prest fra erkebispedømmet Cardiff minnet om "det alvorlige pastorale problem" gjengifte skilte som ønsker å gå til kom-

munion sammen med sine barn, står overfor.

Konferansen stemte med overveldende flertall for å lette reglene for felles feiring av forsoningens sakrament, den såkalte "tredje ritus", for å gjøre det lettere for folk "å nærme seg forsoningens sakrament i forbindelse med jubelåret 2000". Svært mange av delegatene hadde erfart at felles skriftemål ikke bare var populært rundt om i sognene, men også hadde ført til at flere ønsket individuelt skriftemål. Det vedtatte

18 Tove Bull: Bør blasfemi straffast?

Blasfemi eller gudsbespottelse er forbudt i Norge, fastslår straffelovens § 142. Nå anbefaler Ytringsfrihetskommisjonen at paragrafen, sist brukt i straffesaken mot Arnulf Øverland i 1933, oppheves. St. Olav har bedt Tove Bull, katolikk, rektor ved universitet i Tromsø og medlem av Ytringsfrihetskommisjonen, om å kommentere anbefalingen.

Ytringsfridomskommisjonen som blei oppnemnd i Statsråd 26.8.96, har talt (NOU 1999:27. *Ytringsfrihet bør finde Sted*). Mellom anna rår kommisjonen til at den såkalla blasfemi-paragrafen i straffelova blir oppheva. Det er ikkje uventa at det alt har reist seg stemmer til motmæle, m.a. i *Vårt Land og Dagen*.

Blasfemi eller gudsspotting er altså forbode ved lov her til lands. Etter § 142 i straffelova er det straffbart offentleg å forhåne eller på krenkande eller sårande måte å vise ringeakt for «nogen trosbekjennelse hvis utøvelse her i riket er tillatt eller noget lovlig her bestående religionssamfunds tros-lærdommer eller gudsyndyrkelse».

Kva er så grunnen til at denne paragrafen blir foreslått oppheva? Har offentleg forhåning og ringeakt for det andre held for heilag, noko med ytringsfridom å gjere? Argumentasjonen til ytringsfridomskommisjonen er dels historisk, dels komparativ gjennom jamføring med lovgjevinga i andre land, men også heilt reell og saklig-argumentativ.

Ei side ved saka er at Vårherre ikkje treng vern av norsk straffelov. Det blir ikkje nemnt. Men for oss katolikkar iallfall kan det vere av interesse å vite at blasfemiparagrafen historisk sett var meint som støtte for statsreligionen og dermed som støtte

for statsmakta. Eit åtak på statsreligionen var eit åtak på statsautoriteten. Avgrensinga i ytringsfridommen var altså gjord av omsyn til offentlege interesser, og ikkje av omsyn til den enkeltes religiøse kjensler. Det inneber at ein på 1800-talet var påfallande fri til å spotte katolikkar, jødar, muslimar og andre «fremmede» religionar og livssyn. I straffelova av 1842 var «Statens offentlige Religion» nemnd eksplisitt, og bare den. Slik sett kan vi slå fast at om blasfemiparagrafen hadde blitt brukt mot H.Aschehoug & Co, Bokklubben Nye Bøker og forlagsdirektør William Nygaard i samband med utgjevinga av Salman Rushdies *Sataniske vers* i 1989, ville det representert ei kraftig utviding av blasfemiomgrepet i høve til slik det var meint, og ei tilsvarende kraftig innskrenking av ytringsfridommen i høve til situasjonen på dette området på 1800-talet. No blei ikkje det aktuelt, for dei 20 ulike muslimske foreiningane og menigheitene som tok ut stemning, trekte seinare saka.

Sist blasfemiparagrafen blei brukt i Norge, var i 1933 da det blei reist straffesak mot Arnulf Øverland for hans *Tre foredrag til offentlig forargelse* (der det eine var kalla «Kristendommen - den tiende landeplage»). Sidan da har blasfemipara-

grafen vore ein sovande paragraf. Slik er det også elles i den vestlege verda; anten er blasfemi ikkje lenger straffbart, eller så blir lovgjevinga tolka svært snevert, som t.d. i Canada der det er eit vilkår at det oppstår «disturbance of peace».

Historisk sett er det såleis vel verdt å leggje merke til kor tett samanheng det er mellom religionsfridom og religionskritikk. Samfunn som har strenge straffereaksjonar mot blasfemi, er i regelen samfunn utan religionsfridom.

I vårt sekulariserte samfunn er religion blitt ei privatsak. Såleis er det først og fremst omsynet til religiøse kjensler hos den enkelte som kan forsvare at vi har ein blasfemiparagraf. Enkeltmennesket er verna gjennom andre paragrafar i straffelova, t.d. gjennom dei vanlege reglane om ærekrenking og § 35a om hatefulle ytringar. Det gjer òg § 142 overflødig.

Det fleirkulturelle samfunnet vi no lever i, har aktualisert blasfemidebat-ten på nytt (jf. Rushdie-saka). I denne samanhengen seier ytringsfridomskommisjonen m.a. dette:

Det multikulturelle samfunn er avhengig av at disse grupper [minoritetsgrupper, min merknad] møtes med respekt og toleranse. Kommisjonen betrakter den religionsfrihet vi har i dette land som et hårdt tilkjempet gode. Det er tilkjempet gjennom politisk strid innenfor en offentlighet basert på høy grad av ytringsfrihet. Mange har sikkert følt seg forulempet i prosessen. Men prosessens resultat har vært en rimelig høy grad av respekt og toleranse overfor annerledes tenkende og troende. Det er i den åpne offentlighet vi har lært å omgås som fremmede på denne anstendige måte. Vi er nå på vei inn i en ny situasjon med et flerkulturelt sam-

forslaget ber prestene om "mest mulig" å oppfordre til individuelt skriftemål, men tilføyer at "de romerske argumenter" som fraråder hyppig bruk av fellesskriftemål, er "meget svake". Gjeldende kirkerett lærer at den tredje ritus kun skal brukes ved dødsfare eller ved "alvorlige nødstilfeller" når det "i forhold til antall skriftebarn ikke finnes skriftefedre nok til å høre skriftemål innen rimelig tid".

THE TABLET

Paven om tilgivelse

En av den moderne menneskehets tragedier er tapet av håpet om Guds tilgivelse, uttalte paven nylig. Han oppfordret kristne til å forberede seg til Jubelåret ved å gå til skrifte og reflektere over den tilgivelse Gud tilbyr oss gjennom tilgivelsens sakrament.

Paven pekte videre på at menneskelivets etiske dimensjon ofte glemmes bort i dagens verden. Og tilføyde at grunnen til at "mange har mistet sansen for godt og ondt", er at "de har mistet sansen for Gud og tolker skyld kun ut fra et psykologisk og sosiologisk ståsted". CATHOLIC HERALD

funn, og med tegn til nyreligiøs oppblomstring. Vår toleranse vil i denne situasjon bli satt på prøve. Det vi trenger i denne situasjon er ikke en innskjerping av reaksjoner og sanksjoner ved gjenoppliving av blasfemi-paragrafen. Det kunne tvertimot være behov for en mer omfattende og mer opplyst religionskritikk i offentligheten, og den fremmes ikke ved sterkere reaksjoner mot påstått blasfemi. (s. 135)

Eg tror vi gjer klokt i å sjå på religionskritikk som eit gode. Diskusjon og kritikk er ikkje bare ein rett for den enkelte, men ein fundamental føresetnad for eit ope samfunn. Religion har til alle tider blitt brukt autoritetslegitimerande av dei som har makt, og straffeforfølgning for blasfemi har historisk sett såleis blitt brukt som middel til undertrykking. Det er den fremste funksjonen til ein blasfemiparagraf. Vi bør vere glade for at det ikkje kan eller skal vere religionens funksjon.

Ut frå den generelle grunngevinga for ytringsfridom som kommisjonen byggjer heile den 285 siders gjenomgangen sin på, nemleg omsynet til sanning, demokrati og fri meiningsdanning, konkluderer kommisjonen såleis med at § 142 bør opphevast.

Leserbrev:

Forvirrende om 1000-årskiftet

Som ved forrige århundreskifte blir det også denne gang reist tvil om når begivenheten egentlig finner sted. I St. Olav nr. 9/99 hevder Svein Åtland at feiringen av 2000-årsjubileet er fastsatt ett år for tidlig, og i den anledning ironiserer han over "vankundige protestanter og humanister". Han skriver at selv en og annen katolikk muligens kan være i villrede. Personlig er jeg både katolikk og humanist, men våger likevel påstå at Åtland tar feil. Hans argumenter holder ikke. Om han og hans meningsfeller skulle ha rett, måtte det begrunnes med rent kalendertekniske forhold, men slike har jeg ennå ikke sett dokumentert.

Forvirringen skyldes antagelig en sammenblanding av øyeblikk og varighet, grunntal og ordenstall. Det er selvfølgelig riktig som Åtland skriver at et barn (la oss si det er en gutt) fyller ti år ved utgangen av sitt tiende år. Men faktum er jo at hans tidende år begynte da han fylte ni. Når dette året ender, kan han derfor feire at han har levd ti år og går inn i sitt ellevte.

Tilsvarende ble det 20. århundre innledet 1. januar 1900. Den 31. desember 1999 kl. 24.00 er det følgelig 20 århundrer siden Kristi fødsel, og år 2000, som i virkeligheten er det første året i det 21. århundre, står for døren. Dette bygger på en helt ordinære talloperasjon. En oppklarende analogi kan være et metermål hvor vi fra null teller 20 cm og lar hver cm representere et århundre. Da konstaterer vi uten videre at 20-tallet på målestokken markerer at 20 cm (århundrer) er tilbaketil, og den 21. centimeteren (det 21. århundre) følger umiddelbart.

Dermed skulle det være god grunn til å finne frem fyrverkeriet kommende nyttårsaften og feire overgangen til det første året i det 21. århundre og det tredje årtusen etter Kristi fødsel.

Bjarne Berg

Appell fra Sant'Egidio-kommuniteten om moratorium for dødsstraff i forbindelse med år 2000

Sant'Egidio-kommuniteten, som har sin base i San Egidio-kirken i Trastevere i Roma, og som er kjent bl.a. for sin meglings i internasjonale konflikter, startet for en tid siden en underskriftskampanje for "moratorium for dødsstraff" i forbindelse med år 2000.

I oppropet heter det at dødsstraff er "en fornektelse av retten til liv, en rett som er universelt anerkjent", dødsdom er også "en ugjenkallelig, grusom, umenneskelig og fornedrende dom". Dødsdom "bekjemper ikke volden, fordi den faktisk legaliserer den absolutte vold, ved at staten og samfunnet selv griper til vold for å avslutte menneskelig liv". Dødsstraff "gjør vår verden umenneskelig fordi den prioriterer hevn og represalier og ikke gir plass for nåde, tilgivelse, rehabilitering innen rettssystemet".

Mot denne bakgrunn oppfordrer appellen alle tilhengere av dødsstraff til å "tenke over nødvendigheten av å utsette eksekusjoner". Det vises bl.a. til at "FN anerkjenner at det ikke finnes noen bevis for at bruk av dødsstraff er et effektivt middel for å forhindre selv de mest grusomme forbrytelser, og at tallet på alvorlige forbrytelser ikke har gått ned i de statene hvor dødsdommer er blitt gjeninnført i de senere år". Det vises også til at samfunnet har alternative metoder som effektivt beskytter samfunnet godt nok mot livsfarlige forbrytere. "Den gamle logikken 'øye for øye, tann for tann' anses som uakseptabel i største delen av verden."

De som ønsker å skrive under på appellen, kan henvende seg til:

Focolare, Noreveien 15c,
0379, Oslo
tel: 22 52 35 35/22 52 55 58.

INDIA: flere kvitter seg med jente fostre

Stadig flere indiske kvinner bruker ultralyd for å finne ut fosterets kjønn, og tallet på jentefostre som aborteres, øker nå så sterkt at man begynner å reagere på medisinsk hold. Nylig arrangerte "Indian Medical Association" og Unicef en konferanse om saken.

"Problemet er flere hundre år gammelt," sier en katolsk ordensbror som arbeider

med gatebarn og barnearbeidere i Madurai i Sør-India. "Tradisjonen med medgift gjør at døtre ses som en stor økonomisk byrde, særlig for fattige mennesker, og selvmord blant fortvilte gravide kvinner er ikke ukjent. En datter kan tåles, men datter nummer to blir uvegerlig abortert, satt ut eller drept som spebarn. Kjærlighet og hat avhenger av økonomisk status, sier kvinner på landsbygda. Er du fattig, kan du ikke elske

en jentebaby," sier fr. James.

Hinduismen lærer at kvinner kun kan finne frelse gjennom ekteskap. Drap på jentebarn er svært vanlig og anses ofte som botemiddel mot å unnfange flere døtre, og som positiv hjelp til å unnfange sønner. "Bruk av prenatal diagnostikk gjør det mye lettere å sjalte ut jentebarn," sier fr. James, "og det gjør vårt arbeid vanskeligere."

CATHOLIC HERALD

Norske avisers barnetro

20 korrigeret av litt filosofisk og teologisk prat om himmel og helvete

En sensasjonsartikkel i norske aviser fikk meg til å minnes noe som hendte en av våre prester. Han satt en kveld i fint selskap. Hans borddame følte seg høflig forpliktet til å streife inn på det religiøse:

- Ja det vil jeg si Dem, pater, jeg har til dags dato beholdt min barnetro.

- Og hvor gammel er De da frue?

- 60 år.

- Da synes jeg ikke det er så mye å skryte av.

Vel, vel!

Den anglikanske biskop John A. T. Robinson la for ca. 30 år siden en lignende sunn freidighet for dagen. I sin bok *Ærlig for Gud* skjøt han en grusom salve mot godtfolks barnetro. Uten blussel hevdet han at Gud bodde ikke «der oppe». - Enkle mennesker møtte ham med en flom av protester og beskyldte ham for beksvart kjetteri.

De engelske intellektuelle derimot applauderte begeistret etter å ha lest 1. kapittel. - Var det ikke det vi alltid har sagt. Gud er ingen skjegget bestefar som bor *der oppe*. Vi vet bedre. Det nye verdensbildet gir oss innsikt i at Gud bor *der ute* i verdensrommet.

Indignasjonen var desto større da biskopen i neste kapittel også benektet at Gud bodde *der ute*.

Det var oppfatningen av Gud som et *fysisk* vesen, nærværende over, under, ved, midt iblant de skapte ting biskopen ville torpedere.

Det var lignende tanker paven var inne på i sine onsdagskatekeser i sommer. I en rekke taler - rettet til Roma-besøkende - forklarte han Kirkens lære om «de siste ting». Jeg vil ikke her og nå komme utførlig inn på alt det vakre han lærte. Interesserte kan finne det på internett (HYPERLINK <http://www.katolsk.no>

www.katolsk.no) og oppdage lignende uttaleleser i *Den katolske Kirkes katekisme* (1006 - 1050).

Norske journalister leste selvfølgelig ikke de pavelige foredrag in extenso. De bare snappet opp noen godbiter fra ymse medier, som de i sin tur forvrengte maksimalt.

Paven var i sine onsdagsaudienser inne på at verken himmel eller helvete var fysiske steder. Fordi journalistene - noe ingen skal forundre seg over - levde i sin lengst forlatte barnetros forestillingsverden om Gud og himmelen som *fysiske* realiteter «der oppe», og djevelen og helvete som minst like *fysiske* virkeligheter «der nede», konkluderte de freidig at paven hadde avskaffet begge instanser.

I Kristiansundsavisen *Tidens krav* kom et innlegg med grotesk innhold. Det var undertegnet *djevelen*. Den anonyme underskrift var genial. Skriften belærer oss jo at djevelen er «løgnens far».

Filosofiske betraktninger

La oss kort og ytterst forenklet streife litt inn på Thomas Aquinas lære om nærvær, tilstedeværelse, og senere behandle himmel og helvete teologisk.

Fysisk nærvær

Om gjenstander, for eks. møbler, bruker vi helst uttrykket «de er der» eller de er «til stede» i rommet. - To gjenstander kan stå ved siden av og berøre, men ikke gjennomtrenge hverandre.

Sjelelig nærvær

I den menneskelige verden forholder det seg annerledes: Her taler vi mer om nærvær, mindre om tilstedeværelse. To mennesker kan arbeide i samme rom og allikevel være milevis fjernt fra hverandre. (Et bedre eksempel er det psykisk døde ekteskap). - Omvendt kan to personer som elsker hverandre, oppleve at «de står hverandre nær» selv om de fysisk lever på hver sin side av kloden. I begge tilfeller er det *sjelelig* fravær og nærvær det dreier seg om. To sjeler kan ikke berøre hverandre som to møbler. Deres nærhet kan ikke måles med et metermål. En mor er sitt barn sjelelig nær når hun beskjefstiger seg med det i tankene, søker å leve seg inn i barnets sjeleliv.

Rene ånders nærvær

Med disse betraktningene bak oss har vi bedre forutsetninger for å forstå hvordan en ånd kan være nær et legeme. En ånd kan ikke i ordenes egentlige forstand berøre eller gjennomtrenge en fysisk gjenstand. For det ville forutsette at en ånd hadde romdimensjoner, strakte seg ut i rommet, noe den ikke gjør. - Vår åndelige sjel er ikke i kroppen som tynn gass i et reagensrør, heller ikke som en solstråle i et krystallglass. Sjelen levedegjør kroppen, holder den sammen og er på mysteriøst vis forbundet med den til en enhet. Det ville vel være noe riktigere å si at kroppen er i sjelen.

TYSKLAND: nok et kapittel i abort-saken

Som kjent må tyske kvinner som ønsker å få utført straffri abort, forevise bekreftelse på rådgivning ved et statlig anerkjent abort-rådgivningskontor. Den katolske kirke har ca. 270 slike kontorer, men dagens ordning gjør kirkens engasjement "tvedydig", mener paven. Han har gjentatte ganger bedt biskopene oppgi rådgivningen i dens nåværende form, som et klart flertall av biskopene

støtter. Et kompromiss som innebar tilføyelsen "denne attesten kan ikke brukes til å oppnå straffri abort", førte ikke frem: Delstatsmyndighetene er ikke bundet av tilføyelsen, og paven har gjentatt sitt nei til katolsk utstedelse av attester.

Under sitt høstmøte nylig gikk biskopene med på å etterkomme pavens ønske, med forbehold om spillerom for den enkelte biskop for "overgangsordninger". Noen tidsfrist for avvikling av nåværende ordning

er ikke satt. Katolske legorganisasjoner har tilbudt seg å fortsatte rådgivning etter gammelt mønster: Det vil fristille biskopene overfor Roma, samtidig opprettholder man bredest mulig kontakflate til vanskeligstilte gravide. I et intervju med ukeavisen Rheinischer Merkur sier biskop Lehmann, gjenvalgt til bispesynodeformann under høstmøtet, at han "fortsatt mener det nåværende system er det riktige", og at han "ikke finner motargumentene slagkraftige".

En ren ånd er i kroppen kun ved sin VIRKEN. En ren ånd har ingen romslig utstrekning, er ikke på et sted. Den er der den virker. En annen sak er at vi i vår jordiske språkbruk knapt kan unngå å gi den romslige egen-skaper.

Guds nærvær

Og nå nærmer vi oss Guds allestedsnærværenhet. Gud er ikke i verden som eter, som gjennomtrenger alt som eksisterer. Vi er i ham, men ikke som en fisk i vannet eller som en fugl i luften. Dette er bilder som gir oss overskridende anelser, som derfor er riktige som bilder, men som aldri blir identisk med virkeligheten. For eter, vann og luft forutsetter romslige egenskaper, noe Gud - som den rene ånd han er - ikke har. Han fyller ikke det uendelige verdensrommet, for fylle indikerer fysisk utstrekning, noe Gud ikke har. Guds væren er «hevet» over rom og sted.

Det vi ovenfor utsa om rene ånders nærvær i legemer, må vi også utsi om Gud. Han er der hvor han virker. Guds allestedsnærværenhet - altså dette at han er nærværende i alle ting - innebærer bare dette ene at han virker i alt som eksisterer. Vi kan vi føye til at denne VIRKEN er total. For Gud ikke bare skaper alle ting, han holder dem fra øyeblikk til øyeblikk i eksistens. På dette grunnlag kan vi si at Gud er nærmere oss enn vi er nær oss selv.

Herfra kan vi slutte oss til at det mål vårt sterkeste instinkt streber mot - livet i Gud - ikke dreier seg om et fysisk nærvær på et sted, men om en tilstand.. (Jeg kjenner en prest som pleier å si til barn og ungdom i undervisningen: «Hele himmelen kan få plass på min nesetipp».)

Teologiske betraktninger:

Himmelen

Når vi dør, går vår åndelige sjel til Gud. Også kroppen - enten den nå følger sjelen straks, som nyere teologi ser som en mulighet, eller først på den ytterste dag - blir åndeliggjort. Den blir lik Jesu oppstandelseslegeme, som i herliggjort tilstand er hevet over tid og rom. Den katolske kirkes katekisme taler i samsvar med Bibelen om himmelen som en tilstand hvor vi i inderlig enhet med den oppstandne Kristus skal se Gud slik han er, ansikt til ansikt. Bibelen skildrer dette mysterium i form av bilder: liv, lys, fred, bryllupsfest, vin i Guds rike, faderhus, det himmelske Jerusalem, paradiset. Men, som katekismen videre påpeker, dette er bare bilder. Virkeligheten overgår vår fatteevne; For som Paulus sier:« (Vi forkynner) som det står skrevet: 'Hva intet øye har sett og intet øre har hørt, og hva som ikke er kommet opp i noe menneskes hjerte; alt hva Gud har gjort rede for dem som elsker ham'.»

Det er lignende tanker paven er inne på i sin onsdagskatekese: Fordi virkeligheten er så høyt hevet over vår forestillingsverden, sier han, skal vi være tilbakeholdne med å beskrive disse «siste realiteter» For billedene er alltid utilstrekkelige. Paven fremholder i denne sammenheng at «himmelen» eller «lykken», som vi vil oppleve, er *verken en abstraksjon eller en fysisk plass i skyene*» (uth. av meg). I samsvar med katekismen fremholder han at det dreier seg om en «tilstand (uth. av meg) av opphøyet og endegyldig lykke».

Helvete

I tråd med læren om himmelen hevder paven at heller ikke helvete er en fysisk plass, men en «tilstand av evig

fordømmelse». Også her, sier han, benytter Skriften seg av tidsbestemte bilder: en brennende ovn, evig ild, gråt og hulking, gnagende ormer, evig pine; Men alt dette, sier paven, er «symbolsk språk», som peker på fullstendig frustrasjon og et liv i tomhet uten Gud. Og han fortsetter: «I stedet for å tale om et sted, indikerer helvete en tilstand av selvtelukkelse fra fellesskap med Gud og de salige. Paven fremhever flere ganger at det ikke dreier seg om en hevngjerrig Gud som straffer de onde med evig fortapelse. Det er de onde som selv - like inn i døden - velger å utelukke seg fra Guds kjærlighet. Man kan jo utvikle disse tanker videre og spørre om ikke himmelen ble en verre smertefull tilstand enn helvete hvis Gud mot de ondes vilje tvang dem inn i det lys de hater. Dante skriver i sin Divina Commedia over helvetes port: Guds barmhjertighet skapte meg. Paven peker på at fortapelsen er en reell mulighet. Men det er oss ikke gitt å vite om noen eller en bestemt person er gått bortapt.

Gjør vi som skolastikerne og bruker filosofien som «teologiens tjenestepike» og minnes at Gud er nærværende i ting og personer bare ved sin VIRKEN, får vi også straks en sammenfallende teologisk erkjennelse: I himmelen skaper vi ikke vår egen lykke. Det er Gud som virker liv og lykke i oss. Vårt eget vesens kar er for lite til å fylles med Guds uendelige væren; vår persons lykkekapasitet er for snever til å oppleve den uendelige lykke han vil gi oss. Så *bevirker* han at vårt lykkepotensial blir utvidet i det uendelige, så vi får oppleve Gud som Gud opplever seg selv. Da skal jeg erkjenne (Gud) fullt ut på samme måte som jeg (av Gud) er kjent (fullt ut). (1. Kor. 14, 12).

Pater Olav Müller

POLEN: Pavens barndomshjem populært museum

Pave Johannes Paul IIs barndomshjem i Wadowice er blitt et populært pilegrims mål og besøkstallet stiger, i 1998 var det rundt 198.000, skriver Davis Willey, tidligere Roma-korrespondent for BBC, i The Tablet. Han besøkte stedet første gang under pavens første besøk i hjemlandet i 1979. I museet finner man gulnede foto av pavens som ung, hans gamle ski og paddelærer,

gamle karakterbøker etc.

Men, skriver Willey: Det er ingen henvisning til den jødiske familien som eide huset, drev forretning og selv bodde der. Eieren, Yechiel Balamuth, hans kone og tre døtre ble arrestert kort etter den tyske invasjonen i 1939 og døde i Belzec-leiren. Sønnen Chaim flyktet til Sovjet og kom via arbeidsleir til Israel. Hans sønn Ron er psykiater og bor i New York og sier, i en samtale med Willey, at det er "litt trist" at besøkende i

pavens barndomshjem ikke får vite noe om husets jødiske historie. Før krigen var hver femte innbygger i Wadowice jøde, etter krigen overtok de lokale myndigheter all eierløs jødisk eiendom.

Dr. Ron Balamuth har søkt direkte kontakt med pavens, uten hell: Saken angår de lokale kirkelige myndigheter, sier pressetalsmann Navarro-Valls. Balamuth søker nå å få bekreftet en rettskjennelse fra 1965 at hans familie er husets rettmessige eiere.

22 Ole Martin Holte ofm.: "Lasaron, se å komme deg hjem!"

Tanker om degradering av menneskeverdet, gjort på basis av en 10-dagers erfaring som frivillig uteligger i Oslo."

Det er undertittelen Ole Martin Holte, fransiskanerbror og sosiologstudent ved Diakonhøyskolen i Oslo, satte på dette innlegget, skrevet på oppfordring av St. Olav.

I fransiskanernes leveregel, skrevet av Frans av Assisi i 1221, står det: *Og de (brødrene) bør glede seg når de ferdes blant ringe og foraktede mennesker, blant fattige og svake og syke og spedalske og slike som tigger langs veien... Og når det er nødvendig, kan de gå og be om almisser. Og de skal ikke skamme seg. . ."*

Men jeg skammet meg! Det var forferdelig ymykende å måtte tигge penger. Forferdelig stigmatiserende å måtte plukke ut tomflasker fra søppeldunker, og det verste var å bli sett på som noe mindreverdige, som et dyr, som noe uønsket, som en spedalsk.

Etter morgenbønn og frokost med brødrene i St. Hallvard, forlot jeg klosteret en juni-morgen med ett pledd, ett liggeunderlag, skrivebok og tidebønnsboken.

Uten penger, uten ekstra klær, uten såpe og shampoo hadde jeg ti lang dager og netter framfor meg.

Klokka fire samme dag begynte sulten å melde seg. "Søren," tenkte

jeg ved meg selv, "nå må jeg bare se å få det overstått." Jeg gikk til Aker Brygge, til en fruktbod og spurte damen om hun hadde noe frukt hun ikke fikk solgt, som jeg kunne få. Joda, to ferskener med mugg på. Jeg må innrømme at jeg i første omgang ble veldig glad, da jeg i stor hast fortærte ferskenenes muggfrie sider, men i etterkant kom en følelse av sinne og irritasjon over måten jeg var blitt behandlet på.

Jeg spurte en ung mann som satt utenfor Nationtheatrets T-banestasjon om noen småpenger. Magen min var allerede uvel av den nedverdige følelsen av å måtte spørre. "Jeg har bare sedler," svarte han. Jeg gikk videre til en dress- og slipskledd forretningsmann med stresskoffert og mørke solbriller, han satt og nød skyggen under trærne på Karl-Johan. Uten å vri hodet sitt mot meg, svarte han: "Nei."

Det var som om teppet var i ferd med å bli dratt bort under meg. Jeg ble nesten svimmel av alle uvante følelser som rev og slet i meg. Jeg er veldig bevisst at det bare var et prosjekt, men det var faktisk sant at jeg var meget sulten. Jeg kjente på at jeg begynte å bli en smule desperat, og bestemte meg for å samle

Ole Martin Holte - her ikke som uteligger, men vinterturist i Frognerparken.

flasker i Frognerparken. Da jeg endelig var fremme, satte jeg meg på en benk i parken for å hvile før jeg skulle begynne å plukke disse stigmatiserende flaskene. På benken ved siden av meg satt en engelsk uteligger av afrikansk opprinnelse, og før jeg visst ordet av det, hørte jeg en engel som sa: "Do you want the rest of my bisquits?" Jeg ble varm om hjertet, smilte til ham og sa at jeg var forferdelig sulten. Han smilte tilbake og sa: "I know the feeling."

Når den fattige tror på den fattige, kan vi bygge fred i verden," synges det i Misa Campesina, en latin-amerikansk messe.

Min venn fortalte meg også at jeg kunne spise gratis frokost på Frelsesarméen i Urtegaten og på Blå Kors, noe jeg gjorde de påfølgende dagene.

Den første natten var kald. Jeg sov bare to, tre timer. Frogner-

*Det var forferdelig
ymykende
å måtte tигge penger.*

Det vil ha stor symbolsk betydning om det markeres i museet at husets eiere var jøder, sier Balamuth, som understreker sin store respekt for paven.

Under sitt besøk i Wadowice i juni i år nevnte paven hjembyens jøder og deres lidelser, skriver Willey, og "kom også inn på sin tidligere husvert. 'Jeg vet ikke hvordan det gikk med ham - man jeg tror han døde,' sa paven ettertenksomt til mengden, som plutselig ble meget stille."

Vold mot kvinner - også innen kirkene
Et felles dokument fra Konferansen av europeiske kirker og Rådet for europeiske bispekonferanser heter det at alle former for vold mot kvinner er å betrakte som synd. Dokumentet tar for seg vold innen kirken, en skyld "man altfor lenge har fortiet på hjemmebane", heter det i dokumentet.

CHRIST IN DER GEGENWART

NORD-AMERIKA:

Sterkt latinamerikansk innslag

Hver tredje katolikk i Nord-Amerika har latinamerikanske røtter. Særlig i USAs sørstater preger innvandrere det religiøse livet, noe Den nord-amerikanske bispekonferanse ser som et viktig bidrag til å slå bro mellom den nordlige og sørlige del av kontinentet. Delstaten California på sin side har avskaffet morsmålsundervisning for spansktalende, til tross for at mange skoleklasser kun består av innvandrerbarn.

CHRIST IN DER GEGENWART

23

parken er rå og fuktig. Jeg begynte å gå nedover Bogstadveien for å holde varmen. I hendene hadde jeg plastposer med tomflasker. Festløvene var på vei hjem fra sentrum. Plutselig roper en ung mann til meg: "Lasaron, se å komme deg hjem, dette er ikke noe sted å slå opp telt!" Jeg trodde jeg var hensatt

*Det verste var å bli
sett på som noe
mindreverdig,
som et dyr, som noe
uønsket,
som en spedalsk.*

til en eller annen film. Andre netter skulle jeg oppleve det samme. "Hva har du her å gjøre?" - "Se på han tullingen der æ!" o.s.v. Den utvendige undertrykkeren begynte å internalisere seg i meg, noe jeg aldri i verden hadde trodd. Jeg unngikk Bogstadveien og andre viktige gater, for jeg orket ikke høre den faenskapen.

Jeg var sint, forferdelig sint, ville ta igjen, men tenkte at jeg nå måtte kjenne på hvordan det var å være en samfunnstaper.

Motsatsen var å bli tatt imot uten fordommer og krav av kjærlighetsfulle frelsessoldater i Urtegaten. Jeg tok nesten til tårene første gang jeg var der til frokost. Jeg tenkte ved meg selv at dette må være katolsk sosiallære i praksis.

Å få mitt menneskeverd degradert til tilnærmet null, har gjort meg våken for hva det er vi egentlig gjør, når vi med vondt i magen løper forbi vår bror narkoman eller søster prostituert i Akersgata.

Slutt med det. Stopp opp, se dem i øynene, snakk med dem og gi dem gjerne en krone eller tyve.

På baksiden av heftet "100 år katolsk sosiallære - Centimus Annus" står det en visetegning med teksten: "The road to heaven is paved with Catholic social teaching - veien til himmelen er brolagt med katolsk sosiallære." Fleip eller fakta?

Hvorfor blir vi sinte eller går i utakt når vi møte en sniffer som spør etter penger?

Noen blir redde, og det er lov.

Er det kanskje det at vi blir konfrontert med at vi ikke har funnet gode løsninger?

At vi ikke har prioritert godt nok?

At vi ikke har vist kjærlighet nok?

Ønsker vi egentlig lette løsninger som renoverer gata for de spedalske?

Nei, leve tiggeren!

Vi trenger å bli påminnet, vi trenger å ha dårlig samvittighet til den siste av våre brødre og søstre på gata er blitt møtt og mottatt på en menneskeverdig måte.

Et håndslag til våre jødiske søstre og brødre

Da de to unge fransiskanerne broder Tan Peter Duc Do og broder Ole Martin Holte avla sine evige klosterløfter i St. Hallvard kirke 21. august, var det et punkt i Allehelgenslitani-et som umiddelbart varmet noen hjerter. Blant de helgenene hvis forbønn ble påkalt, var også "alle slakt ofre fra Holocaust" - forøvrig sammen med Monseigneur Oscar Romero. Erkebiskop Romero ble som kjent skutt ned mens han leste messen i et sykehuskapell i San Salvador, og jeg forstår at prosessen for å salig- og helgenkåre ham er i gang. At vi foregriper utfallet, kan neppe vekke noen motforestillinger, men sterkere følelser kan vel knytte seg til at nazistenes ofre blir påkalt?

Allikevel er ikke dette første gang Kirken feirer ikke-kristnes død. Både Abraham, Moses og Elias er nevnt blant helgenene, og "De uskyldige barns fest" henspiller på jødiske barn som ble drept da kong Herodes ville sikre seg at ingen skulle true hans posisjon. Et annet viktig aspekt er at ved å inkludere ofrene for nazistenes masse-drap, rekker vi en hånd til våre jødiske søstre og brødre.

Det kastet et ekstra høytidelig lys over dagen!

Per Bang

Appell til bispesynoden om Europa

De tyskspråklige katolske kvinneforbundene i Europa har sendt en henvendelse til sekretariatet for Den europeiske bispesynode; som kjent avsluttes synoden i Roma nå i slutten av oktober. I henvendelsen heter det at forbundene er glade over at "den forestående synode vil vie særlig oppmerksomhet til kvinners bidrag til utformingen av kirke og samfunn". De finner det i den forbindelse viktig å "tydeliggjøre" sine

anliggender: 1. at også kvinneforbundenes erfaringer og kompetanse blir "trukket inn i diskusjonene og i den kirkelige virkelighet"; 2. at biskopenes overveielser "tar utgangspunkt i kvinners reelle situasjon"; 3. at "kvinners likeberettigede medansvar" er av avgjørende betydning for Europas fremtid, og at det i den forbindelse er "uomgjengelig at kirkens strukturer forandres".

BRASIL: biskoper mot gjeldsbyrden
Brasils katolske biskoper har lansert en kampanje for en folkeavstemning mot betaling av landets store utenlandsgjeld. "Vårt land er fanget som gissel av de høyeste gjeldsrenter på kloden," påpeker biskopene. Initiativet fører seg inn i den verdensomspennende kampanje for ettergivelse av gjeld i forbindelse med jubelåret 2000.

PÈLERIN MAGAZIN

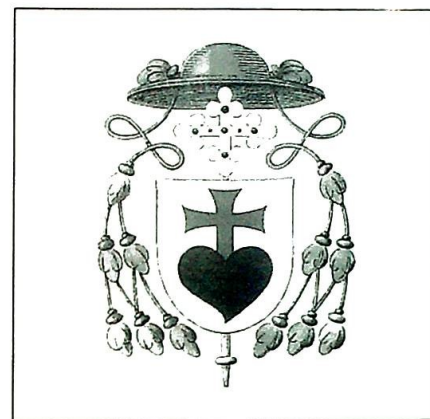
24 Magnus Røger: Utmerket bok om bemerkelsesverdig skikkelse

I 1998 ble den danske naturforsker og biskop *Niels Stensen* (1638-1686) saligkåret under en høymesse i Peterskirken i Roma. Det var første gang på 400 år at en skandinav ble gitt denne hedersbevisning. Det foreligger nå en utmerket bok på norsk om denne bemerkelsesverdige skikkelse i vår kirke- og vitenskapshistorie, skrevet av *Hans Kermit*, universitetsbibliotekar i Tromsø: «*Naturforsker og helgen*».

Niels Stensen ble født i København nyttårsdag 1638 som sønn av en anerkjent gullsmed, som hadde flere leveranser til Christian IVs hoff. To år tidligere ble Peder Schumacher, som skulle komme til å bli den store statsmann Grev Griffenfeld, født i nabolaget. Niels Stensen vokste opp i en urolig tid som følge av Tredveårskrigen, og Danmark-Norge var stadig i strid med svenskene. Det

forekom stadig epidemier, og en tredjedel av Københavns befolkning døde av pest i 1654.

Fra 1656 studerte Niels Stensen medisin ved Københavns universitet, og fire år senere reiste han til Amsterdam for å fortsette sine studier. Der gjorde han 22 år gammel en anatomisk oppdagelse som skulle gjøre ham berømt: Han oppdaget at ørespyttkjertelen hadde en utførselsgang som gikk til munnhulen. På den tiden kjente man ikke kjertelens funksjon. Man visste ikke at de produserte noe, men tilla dem trivielle funksjoner som å fylle ut tomrom eller fungere som støttevev for andre organer. Niels Stensen var den første som demonstrerte kjertelens funksjon som utskillere av sekreter, og viste for eksempel også at tårene kommer fra tårekjertlene og ikke fra hjernen som man til da hadde trodd. Disse oppdagelsene ble publisert i 1662 og er grunnlaget for kjertellæren. Senere fulgte en avhandling om musklene hvor Niels Stensen som den første beskriver at hjertet er en muskel. Berømt er også hans bidrag til forståelsen av hjernens anatomi. Men Niels Stensen interesserte seg ikke bare for anatomi. I Firenze gjorde han banebry-

Niels Stensens bispevåpen, hvor korset symboliserer troen og hjertet naturvitenskapen, er illustrert ved at hjertets venstre siden er tegnet større enn høyre side. Hjertet er tegnet sammenvokst med korset og er et tegn på enheten mellom tro og vitenskap. Stensen brukte symbolet som seglmerke før han ble biskop, og det er første gang benyttet i et brev datert 27. oktober 1669.

Fra boken: Maleri av Niels Stensen som henger i Uffizigalleriet i Firenze. Portrettet er det eneste som man med sikkerhet vet er malt etter levende modell.

tende oppdagelser innen geologi, paleontologi og krystallografi. Hans religiøse grunnholdning kom stadig til syne, blant annet i de berømte ordene: "Skjønt er det vi ser, skjønnere er det vi erkjenner, men skjønnest er det vi ikke fatter.»

Under sitt første opphold i Firenze kom Niels Stensen i kontakt med den katolske kirke, og i Hans Kermits bok får vi en levende skildring av dette møtet som skulle føre til hans konversjon. Niels Stensen studerte teologiske spørsmål med samme vitenskapelige tilnærming som om det var naturvitenskap, en vinkling som må sies å være uvanlig, men fascinerende. Etter sin konversjon underviste Stensen en periode i anatomi ved Københavns univer-

EL SALVADOR: sterk kritikk av bispeutnevning

Prestene i El Salvador har kommet med sterk kritikk i forbindelse med utnevningen av Romeo Tovar Astorga til ny biskop i Santa Ana, landets nest viktigste bispedømme. Den nye biskopen er for konservativ, heter det i en henvendelse fra prestene til prefekten for Kongregasjonen for biskoper. De påpeker også at "de fremgangsmåter og motiver

som ligger bak avgjørelser om hvem som i siste instans skal fylle ledige plasser, er uklare".

Prestene viser videre til at man i den aktuelle sak ba om prestenes mening, men at Roma ikke tok hensyn til deres votum; de følger seg følgelig "desillusjonert", heter det i henvendelsen. CATHOLIC HERALD

Terror i strid med Koranen

Terroranslagene mot Israel, som dem vi i den senere tid har opplevd i Tiberias og Haifa, strider mot "Islams prinsipper". Det sier arabiske "menighetsråd" og sentrale ledere innen "Islamsk Bevegelse", en gruppe som har adskillig innflytelse blant arabere i Israel.

CHRIST IN DER GEGENWART

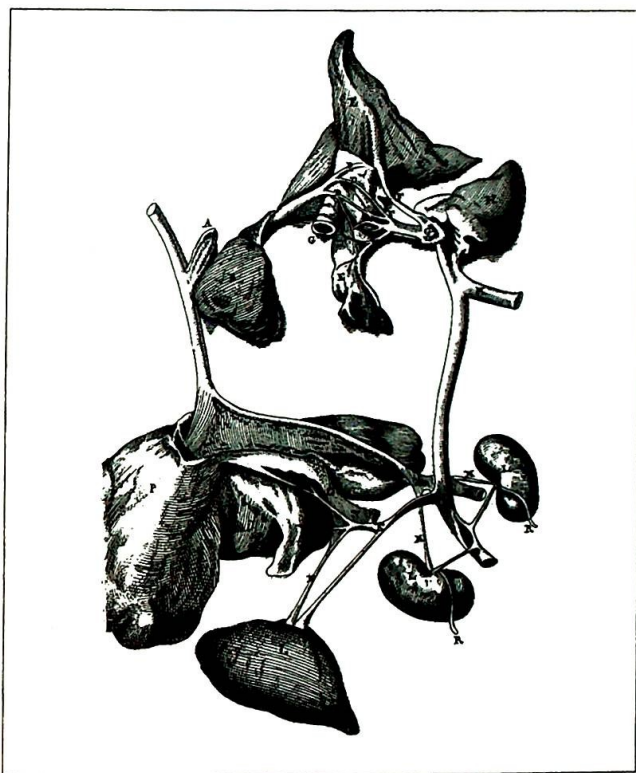

Fig. 28. Stensens tegning av blodets kretsløp. Hjertet er delt i to for å vise kretsløpet til lungene og den øvrige del av organismen. De viktigste markeringer er: (A) høyre forkammer, (B) høyre hjertekammer, (C) utløpet til lungearterien, (D) grener fra lungearterien vist i lungevevet, (E) lungene, (F) vener fra lungene til venstre forkammer, (G) venstre forkammer, (H) venstre hjertekammer, (I) legemspulsåren med grener til nyrer og milt (L) og leveren (P), (M) fråførende vener til vena cava, (O) portåren til leveren, (N) portårens åpning, (R) urinledeerne.

sitet etter at Grev Griffenfeld hadde skaffet kongelige garantier for at han kunne praktisere sin katolske tro i fred. Men nå var bevisstheten om et apostolisk kall blitt så sterk at Stensen vendte tilbake til Firenze og forberedte seg til å bli prest. Han feiret sin første messe påskedag 1675. Stensen gikk så helhjertet inn for prestegjeringen at han oppgav sin vitenskapelige karriere. Han ble senere bispeviet som Danmarks

første katolske biskop etter reformasjonen og apostolisk vikar for det protestantiske Danmark-Norge, Hamburg og Hannover.

Som biskop opptrådte Niels Stensen ikke med en kirkefyrstes glans, men med en apostels armod. Han så på fattigdom som et privilegium, og gav bort det meste av det han eide for å hjelpe andre, blant annet sine bispeklær, bispekorset og staven. Han syntes ikke det var noen skam

for en apostolisk vikar å leve av almisser. Han hadde en ytterst enkel livsførsel og gikk barføtt rundt i menighetene når han var på visitas. Dette vakte naturlig nok både positiv og negativ oppmerksomhet. Mange oppfattet ham som en hellig mann, mens andre syntes han var en skam.

Mot slutten av sitt liv dro Niels Stensen til Schwerin i håp om å kunne gjenopprette en katolsk menighet der. Her døde han 25. november 1686, 48 år gammel. Han er gravlagt i San Lorenzokirken i Firenze.

Det er denne fascinerende personlighet Hans Kermit, universitetsbibliotekar i Tromsø, lar oss møte i sin bok. Vi får en spennende beskrivelse av Niels Stensens samtid, og hans naturvitenskapelige oppdagelser blir satt inn i en større sammenheng. Boken er rikt illustrert, blant annet med Niels Stensens egne tegninger. Man behøver ikke forkunnskaper for å forstå rekkevidden av Stensens vitenskapelige oppdagelser. Vi får også en beskrivelse av Niels Stensens forhold til samtidens store filosofer som René Descartes og Baruch Spinoza, og ikke minst Niels Stensens vei fra berømt vitenskapsmann til prestegjerner og armod. Boken er lettlest og velkrevet og anbefales varmt til alle med litt interesse for historie, religiøs søken og vitenskap, det vil si folk flest!

Hans Kermit:

Naturforsker og helgen.

162 sider, ill.

Tromsø: Universitetsbiblioteket, 1998. - Pris NOK 190,-

Gode nyheter for kameler. . .

Kan kamelen likevel komme seg gjennom nåløyet? I et intervju nylig med den italienske avisen L'Avvenire sa bibelforsker og pater Roberto Vignolo at ikke bare kan rikfolk komme inn i himmelen, det er dertil "nærmest umulig å overholde alle de ti bud" uten penger. "Ingen kan fri seg fra forbrukskulturen uten å stille spørsmål ved hele den økonomiske verdensorden generelt," sier Vignolo. CATHOLIC HERALD

Nei til pavebesøk i Hongkong
Beijings nei til pavebesøk i Hongkong sår tvil om byens autonome særstatus og aktualiserer spørsmålet om religiøs undertrykkelse, skriver Hongkongs ledende engelskspråklige dagsavis, South China Morning Post. Ved sitt nei har regimet i Beijing på best tenkelig vis signalisert at "dets løfte om høy grad av selvstyre for Hongkong-området, kun gjelder for to år og ikke for 50 år" - som avtalesfestet. AMERICA

FRANKRIKE: lite religion i fransk TV
Bortsett fra søndagsforkynnelse er mindre enn én prosent de franske TV-programmenes sendetid viet religiøse spørsmål; unntaket er kanalen "La cinquième" og kulturkanalen "Arte". Ca. 60% av de religiøse programmene er viet kristendommen, ca. 30% islam. Flertallet av sendingene portretterer kirkeledere eller er av "folkloristisk art". Kristendommen fremstilles mest som "en utdøende religion", mens islam gjerne reduseres til fundamentalisme.

26

Møte med katolske kvinner fra Sentral- og Øst-Europa i Vilnius, Litauen, september 1999

I september 1998 arrangerte WUCWO (Verdensunionen av katolske kvinneforbund region Europa en konferanse i Schwarzenberg, Sveits, der kvinner fra katolske kvinneorganisasjoner i Vest-Europa møtte katolske medsøstre fra Sentral- og Øst-Europa. Ett år etter, i september 1999 innbød det katolske kvinneforbundet i Litauen til et møte i Vilnius. WUCWO' regionspresident for Europa, Marie-Louise van Wijk-van de Ven, var også tilstede, sammen med enkelte observatører fra andre vest-europeiske land, bl.a. undertegnede. Temaet for møtet var: Katolske kvinner i Sentral- og Øst-Europa: Virkelighet, visjon og handling.

Tanken med dette møtet var først og fremst at katolske kvinner fra de tidligere kommuniststyrte landene skulle komme sammen og dele sine erfaringer som kvinner som hadde opplevd den samme undertrykkelse, både av den personlige frihet og av friheten til gudstjeneste i den kirken de gjennom alle år bevarte tilhørigheten til. Tilhørigheten og kjærligheten til den katolske kirke har uten tvil vært det som har båret oppe disse kvinnene og deres mødre gjennom de ufrie årene. Det er knapt til å undres over at et fornyet møte med en kirke som ikke har stått på stedet hvil, men som i disse årene hadde gjennomgått en endringsprosess, bl.a. gjennom II. Vatikankoncil, kan ha vært frustrerende for noen, befriende for andre.

I mange av de sentral- og østeuropeiske landene har det eksistert katolske kvinneorganisasjoner fra tidlig i dette århundret. Mange av disse organisasjonene var forbudt under kommuniststyret, men har "gjenoppstått" etter at landene igjen ble uavhengige. Dette var f.eks. tilfellet i vårt vertsland, Litauen. Den katolske kvinneunionen i Litauen ble stiftet i 1908 og hadde før annen verdenskrig 112 000 medlemmer, den største offentlige organisasjonen i Litauen. I 1940 ble organisasjonen forbudt av de sovjetiske myndighetene, men etabler-

te seg i 1947 i utlandet, i USA, Kanada og Australia. Den 15. juni 1994 startet organisasjonen på nytt sin aktivitet i Litauen, og hadde pr. 1. januar 1998 mer enn 9000 medlemmer. Et annet eksempel er Slovakia, som hadde en katolsk organisasjon som var etablert i 1920, og hadde mer enn 290 000 medlemmer i 1944. Organisasjonen ble tvangsoppløst av myndighetene i desember 1948, og ble nesten glemt i de neste 42 år. Men i 1989 fikk organisasjonen tilbake sin eiendom og startet opp på nytt med nye statutter i oktober 1990. Også i andre land, som Polen, Tsjekkia og Ungarn er det idag sterke katolske kvinneorganisasjoner.

Kvinner fra i alt 14 land: Bosnia/Herzegovina, Bulgaria, Estland, Kroatia, Latvia, Litauen, Polen, Romania, Russland, Slovakia, Slovenia, Tsjekkia, Ukraina og Ungarn ga oss rapporter fra sine land, fra sin organisasjon og fra sin kirke. Mange av beretningene, særlig fra de kvinnene som kom fra landene i det tidligere Jugoslavia, vitnet om store vanskeligheter, både materielt og kirkelig. Andre berettet om optimisme og aktivitet. Særlig stort inntrykk på meg gjorde innlegget fra en ung russisk kvinne, som fortalte om den dobbelte undertrykkelsen det er å være katolikk og kvinne i den katolske kirke i dagens Russland.

Ved avslutningen av møtet ble det utarbeidet og vedtatt et budskap fra alle deltagerne. I dette dokumentet ble fremtidige mål formulert som fremme av:

- fortsatt deltakelse i kirke og samfunn
- opplæring i spiritualitet og kristne verdier, og oppdragelse til ansvar, selvtilitt og kommunikasjon
- respekt for etnisk, kulturelt og religiøst mangfold blant nasjonene
- respekt for menneskerettigheter og fred
- økumenisk og interreligiøs dialog
- myndiggjøring av kvinner
- trofasthet mot våre øtter og tradisjoner med åpenhet for forandring.

Hindringene for å nå disse målene ble trukket frem, men det ble også foreslått tiltak for å overkomme problemene.

Deltagerne uttrykte glede over å ha fått anledning til å møtes og bli kjent med hverandre, og dro hjem med håp om at disse møtene kan fortsette, at de kan samarbeide for at drømmene og visjonen skal virkeliggjøres og at de, når de møtes igjen, kan fortelle hverandre at de har lykket med å bekjempe noen av hindringene som står i veien for oppnåelsen av målene.

Jeg hadde møtt mange av kvinnene i fjor i Schwarzenberg, men det var særdeles interessant å møte dem igjen og høre fra dem selv om deres egen tilværelse nå.

Mange inntrykk fra vertslandet sitter også igjen: Vilnius er en meget godt bevart og vakker gammel by, og det er tydelig at Litauen er et gammelt kristent land - det ble sagt at det er over 300 kirker (for mange forskjellige kirkesamfunn) bare i Vilnius. Vi var til messe i en av dem, St Casimirkirken, nå jesuittenes kirke, men under Sovjettiden hadde den vært museum for ateismen! Søndag morgen var vi til messe i Vilnius' katedral kl. 9, men måtte stå i kø for å komme inn i kirken på grunn av alle menneskene som strømmet ut etter messen kl. 8. Kirken var stappfull av mennesker som sto og satt overalt under messen, og køen inn til messen kl. 10 var like lang.

Et besøk på de to barnehjemmene som drives av den katolske kvinneorganisasjonen i Litauen, gjorde også inntrykk - her tar de seg av barn og unge jenter som er forlatte eller foreldreløse, og forsøker å forhindre at de kommer ut på skråplanet. De trenger sårt til økonomisk støtte til dette viktige arbeidet, og hvis noen føler seg kallet til å sende et bidrag, kan undertegnede skaffe adresse og nærmere opplysninger.

Jeg har for øvrig også navn og adresser til alle deltakerne i møtet om det er noen som er spesielt interessert i å få kontakter i de aktuelle sentral- og øst-europeiske landene.

Asker, 28.09.99
Rønnaug Aaberg Andresen

GUATEMALA: Mild straff for mordere

For første gang har grusomheter som det militære har påført indianerbefolkningen, vært gjenstand for rettslig forfølgelse. De 25 soldatene som var anklaget for mord på 11 ubevæpnede flyktninger, fikk imidlertid milde straffer: fra fire til fem års fengsel. Under den 34 år lange borgerkrigen (1962-1996) skal det ha forekommet hele 669 massakre på indianere.

Til våre abonnenter!

Går alt etter planen, vil vi før jul utgi et spesialnummer om Det annet Vatikanconsil (1962-65) og utviklingen innen den katolske kirke etter konsilet - et utvidet nummer som vil erstatte det vanlige julenummeret. Konsilet var den store skjelssettende begivenheten i katolsk kirkehistorie i dette århundret; god grunn til å trekke frem sentrale sider ved denne teologiske kraftansatsen, samt vurdere kirkens vei etter konsilet.

St. Olavs redaksjon

Trond Ali Lindstad: Korsfarerne

27

Det er fredag 15. juli. Året er 1099. Vi står ved Jerusalems bymur, som er under angrep av kristne korsfarere. Byportene er stengt med skodder. Men angriperne har bygd tårn av tømmer og dratt dem inn mot bymurene, i et forsøk på å ta seg over.

Luften er fylt av hyl og rop. Fra kastemaskiner slynges steiner og brennende prosjektiler, som hviner gjennom luften og etterlater haler av røyk. Det knitrer i brennende halm og knaker i tårnens tømmer. Angriperne krøker seg ned bak skyteskårene i tårnene sine, i dekning fra skurer av piler.

Nå er tårnene en meter fra muren. Forsvarerne bruker tau, i et forsøk på å velte tårnene, og slynger olje mot tømmeret, i håp om å antenne det. Men korsfarerne kutter tauene. Og slukker ilden med eddik. De tørker svette fra pannen. Kanskje gjør de korsets tegn.

I to år har de vært på reise fra Frankrike. De har utkjempet mange slag. Nå er de ved reisens mål: Jerusalem, Guds egen by, som er i hendene på - mener de - de vantro. Det venter dem frelse og tilgivelse, tenker de. For i Jerusalem kommer de nær Guds sønn.

Men forsvarerne står i veien. Gjennom røyk og brennende flammer kan de skimte ansiktene deres. I korsfarerne brenner hatet bitrere enn noen gang. De legger mer kraft

i angrepet, og forsvaret ser ut til å vike. Det blir rom for å skyve en stokk fra et tårn og inn i muren. De første angriperne tar seg over. Fra bakken høres jubel da andre reiser stiger, og snart er flere oppe på muren.

Kampen raser mann mot mann. Noen blir veltet ned fra muren. Andre får kniven på strupen.

Forsvarerne, muslimene, kjemper beslutsomt og prøver å holde byen mot de fremstormende, tilreisende barbarene.

I byen sprer frykten seg for hva som vil skje dersom korsfarerne skulle vinne. Folk har liten tro på medlidenhet fra de kristnes styrker.

Snart får korsfarerne overtaket. Muslimene viker, meter for meter. Til slutt flykter de. Korsfarerne kan reise flagget som tegn på at Jerusalem er tatt.

Så strømmer korsfarerne inn i byen. Ved Al-Aqsa-moskéen møter de motstand, som raskt blir slått ned. De massakrerer de muslimske forsvarerne, de vasser til ankene i blod. Og slik fortsetter det. I Jerusalems trange gater står korsfarere og pilegrimer bak en massakre som er blant de verste historien kjenner.

De jager alt og alle. Hver mann, hver kvinne, hvert barn blir drept. Alle dyr blir drept. De bruker de våpen de har: sverd, økser og kniver. Og hugger ned alt i sin vei.

Ved Al-Aqsa-moskéen og Klippe- dommen ligger muslimske lik i dyn- ger. Angriperne kutter opp likene eller snitter i dem med kniver. De leter etter gullmynter som det blir sagt at muslimene har svelget.

Overalt renner blodet.

Jødene får en annen skjebne. De blir stuet sammen i den største synagogen. Så tenner de kristne på, og jødene brenner i hjel.

Det er som blodbestenkte slaktere korsfarerne stiger inn i Den hellige gravs kirke for å feire seieren i Jerusalem og takke Gud for hans store godhet.

En av korsfarerne, William av Tyrus, reagerte selv på massakren og skrev: "Det var grufullt å se de mange drepte! Overalt lå det av- hugde kroppsdeler. Jorden var stenk- et med blod. Men verre enn de hodeløse lik og løse lemmer som lå spredd i alle retninger, var synet av de seirende herrer! Det dryppet blod av dem fra hode til fot. De skremte alle dem de møtte."

Både pilegrimer og korsfarere deltok i massakren og holdt den for rett. Gud ville det slik. Jerusalem var byen til deres frelser, Jesus Kristus, som jødene hadde kors- festet. Og muslimene hadde krenket de kristne hellige steder. Så bare å frigjøre Jerusalem var ikke nok, nei, ved blodbad skulle byen renses!

De som deltok, fikk tilgitt sine synder.

Jerusalems fall ble et sjokk for den muslimske verden som likevel lite kunne gjøre, splittet og oppdelt som den var.

Inntil Saladin i spissen for sam- lede styrker gjeninntok byen 90 år senere.

(Kilde: G. Regan: "Saladin and the Fall of Jerusalem", London 1987)

Trond Ali Lindstad - er lege og muslim; han bor i Oslo.

R.I.P

Vår kjære medsøster
Gabriele Wieldraaijer,
født 9.9.1924 i Borget, Nederland,
døde den 6. 9.1999.
Den avdøde anbefales
i de troendes forbønn
Bergen, Marias Minde
St. Franciskussøstre

*Herrens ære varer evig!
Herren gleder seg over sitt verk!
Min sang finner nåde hos Herren,
så jeg alltid kan gledes i ham.*

Salme 104 (103)

28 Heinrich Spaemann: "Fader vår"

Som kjent har pave *Johannes Paul II* satt følgende motto for det siste året før år 2000: "Gud, alle menneskers far". Dette "ur-ord" og urbilde av det hellige er noe som også troende fra andre verdensreligioner kan samles om, mener paven. Og for oss kristne er den sentrale bønn nettopp "Fader vår" - bønnen Jesus selv lærte sine apostler. Følgende meditasjon ved den kjente tyske teologen *Heinrich Spaeman* er hentet fra ukemagasinet *Christ in der Gegenwart*.

I Matteus-evangeliet finner vi Fader Vår overlevert i forbindelse med Bergprekenen, som en læretekst for den kristne menighet. Lukas-evangeliet derimot er mer interessert i historien om Jesus og hans glade budskap - fra begynnelsen av og frem til himmelfarten og pinsen; forfatteren av apostlenes gjerninger fortsetter med beretningen om misjonsverket. Lukas setter "Herrens bønn" inn i en historisk sammenheng: En av disiplene kommer med en direkte oppfordring til Jesus: "Herre, lær oss å be." Jesus svarer - ikke med en belæring, men med selv å be, og han begynner med ordet "Far". Ved å be, lærer vi å be.

Fader - Ved dette ordet kommer det umiddelbare forhold til Gud, faderen, som vi har del i gjennom Jesus, til uttrykk. I tråd med ordene vi finner hos Paulus: "Gud har inngitt sin ånd i våre hjerter når vi sier Abba, kjære far." Det hebraiske *abba* fremhever det inderlige ved gudsforholdet.

Det er hensynet til menigheten som får Matteus til å utvide tiltalen til Gud: "Fader vår, du som er i himmelen". Og når menigheten sier "vår", er den seg bevisst og får stadig dypere innsikt i det faktum at det bare er som "vi" at Guds barn skal nå frem til faderen. "Du som er i himmelen" fremsies av en menighet hvor det fremdeles finnes søkende, katekumener, som forbereder

seg på dåpen. For dem er det viktig at de ikke misforstår bønnens bruk av ordet "far" i denne sammenheng; det dreier seg ikke om en opphøyelse av det jordiske farskap til en slags absolutt "makt til å disponere over", slik mennesker kan oppnå og ønske seg.

Helliget vorde ditt navn - Oppfyllelsen av denne bønnen er Jesus selv - i apostlenes gjerninger uttrykkes det slik: "Det finnes ingen annen frelse, og det er heller ikke gitt menneskene noe annet navn under himmelen enn navnet Jesus." Helliggjøringen av fars-navnet skjer i og med Jesus. De som gjennom troen tilhører Jesus, er gjennom ham og ved ham, i livet og i døden, rettet inn mot den hellige Gud.

Komme ditt rike - Guds rike kommer gjennom og ved Jesus. Jesus forteller oss og viser oss hvem Gud egentlig er, og hvordan Gud tenker om oss mennesker. Som Jesus-troende er vi delaktige i gudsríkets komme. Vi søker å gjøre Guds vilje i Jesu ånd. I Matteus-evangeliet er tilføyelsen "*skje din vilje som i himmelen så og på jorden*" å forstå som en kommentar til bønnen om at Guds rike må komme. Guds rike kommer når og hvor Guds vilje skjer på jorden som i himmelen.

Hos Lukas lyder "brødbønnen" slik "*Gi oss hver dag vårt daglige brød*" (11,3). Hos Matteus: "*Gi oss det brød*

vi trenger i dag" (6,11). I dette "daglige" synger menneskelig omsorg for dagen i morgen og alle kommende dager med, en omsorg vi er sammen om, enten vi er troende eller ikke. "Gi oss det brød vi trenger i dag", uttrykker en radikal tillit. Bare for dagen i dag bes det om brød. Hver dag er ny.

Og forlat oss vår skyld som vi og forlater våre skyldnere - I urteksten heter det at vi skal tilgi "*enhver*" - et uttrykk som stadig på ny spør oss om vi kanskje har utestengt eller utelatt noen når det gjelder forsoning og tilgivelse. Når bønnen ikke lyder "*enhver*", men derimot "*som og vi forlater vår skyldnere*", slik det, i tråd med Matteus, vanligvis heter, kan det hende at vi kanskje sjalter ut eller fortrenger den viktigste personen vi trenger å forsones med.

Og led oss ikke inn i fristelse - Med disse ordene slutter Herrens bønn hos Matteus og Lukas. Hva de betyr, har vært gjenstand for utlegning på utlegning siden kirkefedrenes dager. For oss turde det bety: La oss ikke komme derhen at vi fjerner oss fra deg - eller til og med skilles fra deg. Vi besnæres - ledes ut i fristelse - av onde og mørke døds makter når vi ikke holder oss våkne og lar vår holdninger og handlinger bestemmes av Gud, vår far.

Men fri oss fra det onde - At Matteus-evangeliets Fader Vår-bønn slutter med det onde, er nok helt fra de tidligste kristne tider blitt følt som et problem. Det første ordet Jesus lar oss si i denne bønnen er "far", hvorfor skal så det siste ordet gjelde det onde? Derfor tilføyde man allerede i tidlig kristen tid en lovprisning: "*For riket er ditt og makten og æren i evighet. Amen.*"

Pavens bønneintensjoner i november:

At kristne legfolk holder fast ved sin dåp og støtter dem som er kalt til prestetjeneste, ordensliv eller misjonsarbeid

At eldre mennesker med glede må oppdage sin misjonsoppgave

Caritas Norge • Den katolske kirkes bistandsorganisasjon

På de fattiges side

Caritas Norge er Den katolske kirkes organisasjon for hjelpearbeid i utviklingsland. Sammen med menighetene utfører Caritas også diakonalt arbeid i Norge. Caritas bygger sitt arbeid på Kirkens sosiallære og på anerkjente humanitære prinsipper.

Vårt utviklings- og nødhjelpensjement er på ca 22 mill. kroner årlig. NORAD bidrar med 80 prosent av midlene til våre utviklingsprosjekter, og Utenriksdepartementet bidrar til nødhjelp. Vi samarbeider nært med lokale Caritas-organisasjoner, eller med Kirken i prosjektområdene. Vi har ingen dyr representasjon ute.

Vi ber deg om å støtte vårt arbeid ved å bli Caritas-fadder. Du kan gi generell støtte, eller støtte prosjekter i ett bestemt land (se kupongen). Vi utgir regelmessig informasjon, som sendes fadderne. Din støtte blir femdoblet før den når mennesker som lever i nød og fattigdom.

Utviklingshjelp

- Hjelp til selvhjelp i fattige land
- Konsentrert om Guatemala, Honduras, Bolivia, Uganda og Filippinene
- Rettet mot kvinner og barn, drikkevann og primærhelsetjeneste samt inntektsskapende virksomhet

Nødhjelp

- Rettet mot katastrofe- og rehabiliteringsarbeid, samt menneskerettigheter
- Tiltak for å forebygge aids, og for å hjelpe barn som er blitt foreldreløse som følge av aids
- Arbeider selvstendig, og er tilsluttet Caritas Internationals' nettverk

Jeg ønsker å støtte Caritas' arbeid – vennligst send meg:

- Postgiro Bankgiro Info om autogiro / direkte trekk

Mitt bidrag skal gå til:

- Generell støtte Bolivia Guatemala Uganda Filippinene

Navn : _____

Adresse : _____

Postnr og -sted : _____

Sendes til: Caritas Norge, POB 5254 Majorstua, 0303 Oslo

Vi er i nærheten når du trenger oss

NYTT HOVEDKONTOR:

MAJORSTUA 22 60 15 90

Bogstadveien 72

SENTRUM 22 20 79 05

Ullevålsveien 1 – Oslo

OSLO VEST 22 50 00 30

Harbitzalléen 14

OSLO ØST 22 67 28 80

Grensesvingen 7

DØGNVAKT

T. S. JACOBSENS
Begravelsesbyråer

Pavens bønneintensjoner i desember:

At evangeliets ord: "En frelser er oss født, han er Kristus, Herren" må lyde med fornyet kraft i år 2000

At bispedømmenes prester må være åpne for det alltid aktuelle kall til misjon

Vennligst meld adresseforandring

til
St. Olavs ekspedisjon,
Akersvn. 5, 0177 Oslo
Tlf.: 23 21 95 00

Liturgisk kalender

OKTOBER

(Norske Tidebønner, - uke III)

SØN 31 31. SØNDAG I DET ALMINDELIGE KIRKEÅR - Mal 1,14b-2,2b.8-10/ 1 Tess 2,7b-9.13/ Matt 23,1-12

NOVEMBER

Man 1 Rom 11,29-36/ Luk 14,12-14

Tir 2 Allesjellers dag - 2 Makk 12,43-46/ Rom 8,31-35.37-39/ Joh 14,1-6 - eller Visd 3,1-9/ Rom 6,3-9/ Matt 25,31-46 - eller Jes 25,6.7-9/ 1 Kor 15,20-24.25-28 eller Rom 5,5-11/ Joh 11,17-27 eller Matt 11,25-30

Ons 3 (HI Martin av Porres) Rom 13,8-10/ Luk 14,25-33

Tor 4 HI Karl Borromeus. Rom 14,7-12/ Luk 15,1-10

Fre 5 Rom 15,14-21/ Luk 16,1-8

Lør 6 Rom 16,3-9.16.22-27/ Luk 16,9-15
(Norske Tidebønner, - uke IV)

SØN 7 ALLEHELGENSDAG - Åp 7,2-4.9-14/ 1 Joh 3,1-3/ Matt 5,1-12

Man 8 Visd 1,1-7/ Luk 17,1-6

Tir 9 VIGSELSFEST FOR LATERANBASILIKAEN - Esek 47,1-2.8-9.12 eller 1 Kor 3,9-11.16-17/ Joh 2,13-22

Ons 10 HI Leo den Store. Visd 6,1-11/ Luk 17,11-19

Tor 11 HI Martin av Tours. Visd 7,22-8,1/ Luk 17,20-25

Fre 12 HI Josafat. Visd 13,1-9/ Luk 17,26-37

Lør 13 Visd 18,14-16 & 19,6-9/ Luk 18,1-8
(Norske Tidebønner, - uke I)

SØN 14 33. SØNDAG I DET ALMINDELIGE KIRKEÅR - Ordsp 31,10-13.19-20.30-31/ 1 Tess 5,1-6/ Matt 25,14-30 eller 14-15.19-21

Man 15 (HI Albert den Store) 1 Makk 1,11-16.43-45.57-60.65-67/ Luk 18,35-43

Tir 16 (HI Margrete av Skottland)(HI Gjertrud) 2 Makk 6,18-31/ Luk 19,1-10

Ons 17 Elisabeth av Ungarn. 2 Makk 7,1.20-31/ Luk 19,11-28

Tor 18 (Vigselsfesten for Peters og Paulus' basilikaer) 1 Makk 2,15-29/ Luk 19,41-44

Fre 19 1 Makk 4,36-37.52-59/ Luk 19,45-48

Lør 20 1 Makk 6,1-13/ Luk 20,27-40
(Norske Tidebønner, - uke II)

SØN 21 KRISTI KONGEFEST - Esek 34,11-12.15-17/ 1 Kor 15,20-26.28/ Matt 25,31-46

Man 22 HI Cecilia. Dan 1,1-6.8-20/ Luk 21,1-4

Tir 23 (HI Clemens I)(HI Columban) Dan 2,31-45/ Luk 21,5-11

Ons 24 HI Andreas Dung-Lac og hans ledsagere. Dan 5,1-6.13-14.16-17.23-28/ Luk 21,12-19

Tor 25 Dan 6,12-27/ Luk 21,20-28

Fre 26 Dan 7,2-14/ Luk 21,29-33

Lør 27 Dan 7,15-27/ Luk 21,34-36
Nytt kirkeår 1999-2000, år B II.
(Norske Tidebønner, - uke I)

SØN 28 1. SØNDAG I ADVENT - Jes 63,16b-17; 64,1a.3-7/ 1 Kor 1,3-9/ Mark 13,33-37

Man 29 Jes 2,1-5/ Matt 8,5-11

Tir 30 HI ANDREAS - Rom 10,9-18/ Matt 4,18-22

DESEMBER

Ons 1 Jes 25,6-10/ Matt 15,29-37

Tor 2 Jes 26,1-6/ Matt 7,21.24-27

Fre 3 HI Frans Xavier. Jes 29,17-24/ Matt 9,27-31

Lør 4 (HI Johannes av Damaskus) Jes 30,19-21.23-26/ Matt 9,35-10,1.6-8

SØN 5 2. SØNDAG I ADVENT - Jes 40,1-5.9-11/ 2 Pet 3,8-14/ Mark 1,1-8

Man 6 (HI Nikolas av Myra) Jes 35,1-10/ Luk 5,17-26

Tir 7 HI Ambrosius. Jes 40,1-11/ Matt 18,12-14. I Oslo bispedømme: Årsdag for bispevigselen.

Ons 8 JOMFRU MARIAS UPLETTEDE UNNFANGELSE - 1 Mos 3,9-15.20/ Ef 1,3-6.11-12/ Luk

5,26-38

Tor 9 Jes 41,13-20/ Matt 11,11-15

Fre 10 Jes 48,17-19/ Matt 11,16-19

Lør 11 (HI Damasus I) Sir 48,1-4.9-11/ Matt 17,10-13

SØN 12 3. SØNDAG I ADVENT - Jes 61,1-2a.10-11/ 1 Tess 5,16-24/ Joh 1,6-8.19-28

Man 13 HI Lucia. 4 Mos 24,2-7.15-17a/ Matt 21,23-27

Tir 14 HI Johannes av korset. Sef 3,1-2.9-13/ Matt 21,28-32

Ons 15 Jes 45,5a.7-8.18.21b-25/ Luk 7,19-23

Tor 16 Jes 54,1-10/ Luk 7,26-30

Fre 17 1 Mos 49,2.8-10/ Matt 1,1-17

Lør 18 Jer 23,5-8/ Matt 1,18-24

SØN 19 4. SØNDAG I ADVENT - 2 Sam 1-5.8b-11.16/ Rom 16,25-27/ Luk 1,26-38

Man 20 Jes 7,10-14/ Luk 1,26-38

Tir 21 (HI Peter Canisius) Høys 2,8-14 eller Sef 3,14-18/ Luk 1,39-45

Ons 22 1 Sam 1,24-2,1/ Luk 1,46-56

Tor 23 (HI Johannes av Kanty) Mal 3,1-4.23-24/ Luk 1,57-66

Fre 24 Dag: 2 Sam 7,1-5.8b-12.14a.16/ Luk 1,67-79

Juletiden

Julaften - vigilien: Jes 62,1-5/

App 13,16-17.22-25/ Matt 1,1-25 eller 18-25

Åpning av Det hellige År 2000 - åpningen av «Porta Santa» i Peterskirken

LØR 25 HERRENS FØDSEL (JUL)
Julenatt: Jes 9,2-7/ Tit 2,11-14/ Luk 2,1-14

Dagry: Jes 62,11-12/ Tit 3,4-7/ Luk 2,15-20

Dag: Jes 52,7-10/ Heb 1,1-6/ Joh 1,1-18

SØN 26 DEN HELLIGE FAMILIE - Sir 3,2-6.12-14/ Kol 3,12-21/ Matt 2,13-15.19-23

Man 27 JOHANNES EVANGELISTEN - 1 Joh 1,1-4/ Joh 20,2-8

Tir 28 DE USKYLDIGE BARN - 1 Joh 1,5-2,2/ Matt 2,13-18

Ons 29 (HI Thomas Becket) 1 Joh 2,3-11/ Luk 2,22-35

Tor 30 1 Joh 2,12-17/ Luk 2,36-40

Fre 31 1 Joh 2,18-21/ Joh 1,1-18

Neste nummer utgis 20. desember. Signerte artikler står for forfatterens egen regning.

Ansvarshavende redaktør: Unni Klepper Joynt

Faste medarbeidere:

Olav Egil Aune

Albert Raulin o.p.

Liv Greni

Gunnel Vallquist

Bernt Eidsvig

ISSN 0802-6726

Akersveien 14, 0177 Oslo

Redaksjon: Tlf. 23 21 95 24

Ekspedisjon: Tlf. 23 21 95 00

Årsabonnement (Norge): kr. 220,—

Øvrige europeiske land: kr. 230,—

Andre verdensdeler: kr. 240,—

Annonser 19 dager før utgivelsesdagen.

Bankgiro 6022.20.13073. Postgiro 0807 2046480

31

**St.
OLAV**

BOKHANDEL

AKERSVEIEN 14, 0177 OSLO
TLF. 22 20 72 48. FAKS. 22 36 02 63
e-post. st.olav bokhandel @os.telia.no.

ÅPNINGSTIDER:
Hverd. 10 – 17 Lørd. 10 – 14

FRA BOKHYLLEN:

NY-NY-NY-NY:
GISBERT GRESHAKE:
Å TRO PÅ DEN TREENIGE GUD
En nøkkel til forståelse
St. Olav Forlag, Ib.Kr. 200,-

NY-NY-NY-NY-NY:
ANDERS PILTZ:
SE ANSIKTET
Tjugofyra essäer inför
inkarnationens mysterium
Artos, Ib.Kr. 267,-

ANDERS PILTZ:
Medeltidens lärda värld
Norma, Ib. Kr. 259,-

ANDERS PILTZ:
Spåren i djupet
Artos, Hft. Kr. 149,-

ANDERS PILTZ:
DET GRÅTANDE BARNET
Människans mångtydighet i
europeisk tradition
Norma, Hft. Kr. 233,-

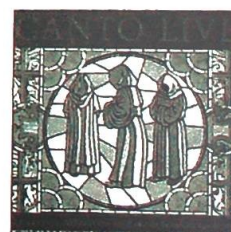
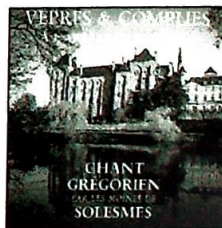
**VI ANBEFALER LITT
GREGORIANSK MUSIKK:**

L'Eglise chart l'Alliance
Chant Gregorien,
Choeur des Moniales de
Sainte Marie de Maumont
*

Vêpres & Complies
A L'abbayede Solesmes
Chant grégorien par les
moines de Solesmes
*

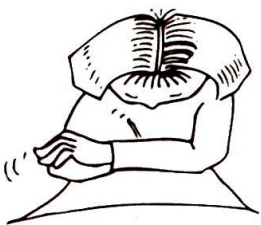
CANTO LIVE
Coro de monjes del Monasterio
Benedictino de Santo
Domingo de Silos
*

St Hallvard – guttene
Canto gregoriano
Kyrie Elèison

Porto betalt ved innleveringen P.P. Norge/Norvège
--

Blikk
på tiden

Selsomme saker

“Folkerepublikkens sentralregjering og den lokale Tibet-regjering undertegner ‘Avtale om tiltak for fredelig frigjøring av Tibet’ den 23. mai 1951. Avtalen har gjort at Tibet har frigjort seg fra imperialistisk aggresjon, kastet lenkene og begynt på veien som leder til allmenn utvikling og fremskritt.”

Fleip eller fakta? Propaganda turde være mere dekkende. Likefullt: Et bilde av en smilende Mao mellom to like smilende tibetanske geistlige på en fotoutstilling nylig i lobbyen i Kulturdepartementet, Akersgt. 59, var forsynt med ovenstående tekst. “A Glorious Journey 1949-99 in celebration the 50th anniversary of The People’s Republic of China” var utstillingens fanfare av en tittel; utstillingen var “sponset” (les: laget og betalt) av Folkerepublikkens ambassade til “the Royal Kingdom of Norway”, fortalte en brosjyre. Kinesisk historieforfalskning på utstilling i “det kongelige kongerike Norges” Kulturdepartement - hvorfor det?

En bekjent som hadde fått en tilfeldig titt før åpning, tipset oss: “Propaganda i annethvert bilde, og det sa jeg til dem.” Hun hadde grepet telefonen for å finne ut hvem som hadde latt kineserne henge propaganda i Kulturdepartementets haller. Resultat: Den ene instans skjøv ansvaret over på den andre.

“Dette begynner å bli spennende!

Vi tar saken,” sa vi, og fór ned til utstillingen. Den skuffet ikke: Det gloriose fremskrittet hang der i rekker og rader - samt løggen om Tibet og andre omskrivninger. Selvsagt kan Kina vise til store landevinninger siden hin famøse oktoberdag 1949. (Her var bilder både av kinesiske aksje-eiere som følger kursene på skjermen, og av en “akhampkjøpmann” som feirer nasjonaldagen i Lhasa iført fargerike kledebon og mobiltelefon.) Men hva med de beinharde omskolerings- og arbeidsleirer for dem som ikke tenker i folkerepublikanske tankebaner, deriblant opsetsige kristne som ikke vil la seg inkorporere i statlig kontrollerte kirker? Og hva med tanksene som for ti år siden rullet mot fredelige demonstranter på den himmelske freds plass? Utstillingen i Galleri R5, som utstillingshjørnet i Kulturdepartementets lobby heter, har fagre bilder av nevnte plass, noen med tanks, men de er blomsterpyntet formedelst festlige feiringer.

Nei, vi har ikke sagt ja til utstillingen, dessuten sogner galleriet under Statens Forvaltningsråd, svarer Kulturdepartementet på vår forespørsel. Om andre har reagert på utstillingen? Jo, det var en dame som ringte forleden, men, som sagt, galleriet sogner under Forvaltningstjenesten. Vi ringer. “Det var Kulturdepartementet som rekvierte lokalene for kineserne”. “Jamen Kulturdepartementet sier at . . .” begynner vi. “Ja, vi vet de sier det, men det var dem,” svarer Forvaltningstjenesten.

Tilbake til departementet. En vennlig sjel, som har hatt med kultursamarbeid med Kina å gjøre, forteller at den kinesiske ambassaden tok kontakt i august i år angående lokaler for en utstilling. “Vi rådet dem til å forsøke f.eks.

Nasjonallbiblioteket i Oslo eller private lokaler. I begynnelsen av september kom de tilbake, de hadde fått lokaler i første etasje her, sa de. Vi var noe overrasket. . . “

Det hele er heller selsomt. Det sier også den vennlige mann i Kulturdepartementet. “Selsomt,” sier han, “for ingen kan finne noe skriftlig om saken, og det burde foreligge i en slik sak.” Selsomt også at statssekretæren i Kulturdepartementet holdt åpningstalen ved et slikt kinesisk propagandafremstøt, ymter vi. Man burde jo ant at en slik utstilling ville bli en retusjert sak i høyglansutførelse. “Ambassaden må ha gått rett til ministerens kontor,” sier vår mann.

Viktigere gjøremål gjorde at det er blitt fredag 8. oktober innen vi ringer statssekretærens kontor og fremfører vårt ærend (det er forøvrig siste utstillingsdag): “Gi oss nummeret, så ringer vi tilbake.” Men det kommer ingen telefon: Utpå dagen går kulturminister Anne Enger Lahnstein av. Vi gir opp! Dessuten er det deadline. Men det ville vært artig å vite hvem som åpnet for kommunist-Kinas jubelutstilling i det norske kulturdepartement. Et eller annet sted har systemet eller dømmekraften sviktet. Eller har kineserne ganske enkelt foretatt seg en liten spansk en? En ting til: Så langt vi kan se, har ikke skrivende kolleger lenger nede i byen reagert på utstillingen. Også det noe selsomt.

Og helt til slutt: En samtale om “den fredelige frigjøring av Tibet” med en i utgangspunktet ikke uvennlig ambassadefunksjonær som voktet utstillingen i Galleri R5, utviklet seg etter klassisk goddagsmann-økseskaft-mønster. Ikke uventet, men likevel selsomt å oppleve sånn direkte.

Observatoria